

Tema 7.

La restauració borbònica (1875 1931)

Segona Part: LA CRISI DEL SISTEMA DE LA RESTAURACIÓ (1898 1931)

1. *Els inicis de la crisi: periode 1898-1914*

La segona etapa de la Restauració

1899 dimiteix Sagasta (provocat per la divisió interna de Gamazo que havia provocat la dissidència de 90 parlamentaris del partit)

Maria Cristina al 1899 dona la confiança per formar govern a **Francisco Silvela** = política reformista.

Regenera el partit amb l'entrada de nous membres com ara Eduardo Dato, Camilo Polavieja, Manuel Duran i Bas.

Proposa:

- Descentralització administrativa de l'estat
- Impost sobre béns de primera necessitat.
- Impostos nous per fer front al cost de la guerra

Al setembre de 1899 comerciants sobretot de Barcelona es neguen a pagar aquests impostos. **TANCAMENT DE CAIXA (1899)**

Conseqüències:

- Vinculació de les elits adinerades als partits nacionalistes.
- Fi de l'esperit de regeneració. Al 1901 es tornarà al torn de partits.

Al mes de no pagar el govern enviar l'ordre d'embargar als morosos.

L'alcalde de BCN (Dr. Bartomeu Robert) es nega i dimiteix.

Inici de vagues: Sabadell, Mataró, Terrassa, Vilafranca, etc.

Empresonament dels morosos = 17 mesos en Estat de Guerra
Polavieja i Duran i Bas dimiteixen per no estar conforme amb les fortes mesures repressives.

1901 es reprèn el torn de partits.

1900 Silvela nomena com a capità general de Madrid al general Weyler.

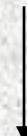
PARTIT CONSERVADOR

Silvela al 1903 es retira de la política i designa com a successor a A.Maura.

Antonio Maura líder del partit conservador a partir de 1903.

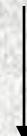
Augment de la tensió.

1900 Silvela dimiteix.

Govern d'Azcárraga

1901 Puja al govern **Sagasta**

- Enorme conflictivitat social
- Vagues (poder de UGT i anarquistes)
- Oposició regionalista (Lliga Regionalista)

1902 Govern de **Silvela**

PARTIT LIBERAL

Sagasta morirà al gener de 1903.

Canalejas líder del partit liberal després de la mort de Sagasta

La constitució de 1876 estableix una Sobirania compartida

17-V-1902 Alfons XIII

Intervé en política i ho fa sobretot en temes militars.

Corts

Partits dinàstics

Governador civil

Cacic

(Cas de Romanones)

Clientelisme

Orientar a la població

QUINS SÓN ELS ELEMENTS ENDÈMICS DEL SEGLE XIX QUE ESTAN PRESENTS A L'ENTRADA DEL SEGLE XX?

- Es mantindrà la manipulació del sistema electoral. Manca de democratització i d'oberturisme polític.
- El nou rei, coronat el 17 de maig de 1902 (dia del seu aniversari, 16 anys), va començar a mostrar una posició intervencionista extralimitant-se a les seves funcions.
- La política actuava de manera independent a la opinió pública = creixent sentiment apolític.
- Crisi de lideratge en els dos partits dinàstics.
- Incapacitat per integrar les noves forces socials aparegudes a finals dels segle XIX, especialment les faccions polítiques i sindicals dels treballadors així com els moviments nacionalistes.
- El creixent protagonisme dels militars (desprestigiats després de la derrota de Cuba) al costat de la corona i en les continues proclamacions d'Estat de Guerra (feien creure que ells eren els únics que podien establir l'ordre a Espanya)
- La necessitat de crear una reforma agrària que donés a mans productives les terres en situació de mà morta.
- El conflicte regionalista

ELS NOUS LÍDERS DINÀSTICS - intents reformistes

Tenen influència del regeneracionisme. Intentaran el reformisme polític, social i econòmic.

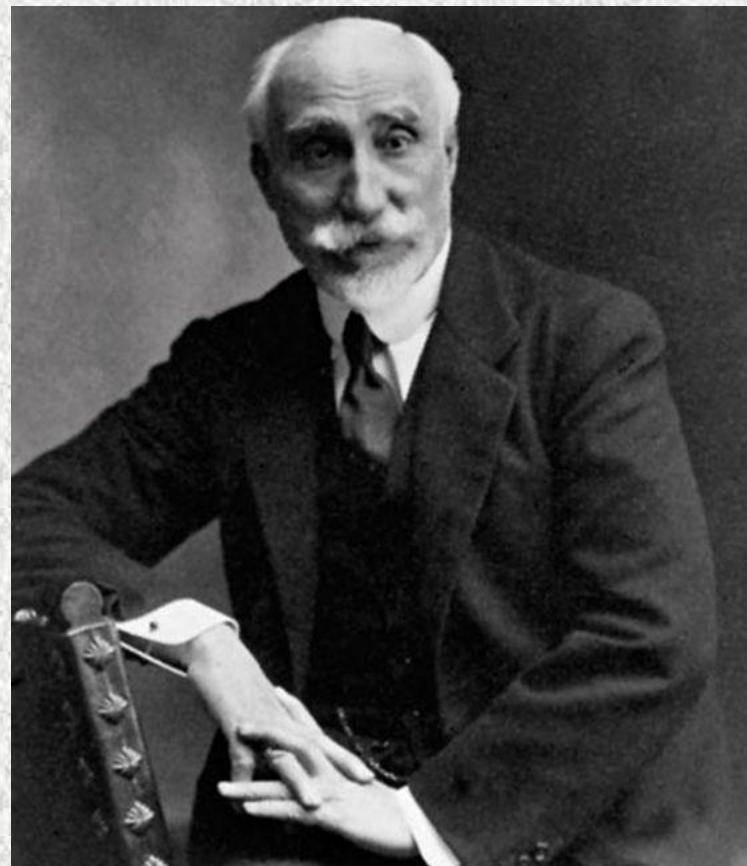
Malgrat això mantenen el torn de partits i el frau electoral.

De 1898 a 1923 es van succeir un total de **44 governs** amb una duració mitjana de set mesos.

Índex:

ANTONI MAURA (Partit conservador)

- Govern curt (1903-1904)
 - Intent de regeneració
- Relació amb Alfons XIII
- Govern Llarg (1907-1909)
 - Lleis de reforma social i política.
 - Fi del govern: la Setmana Tràgica (1909)
- Formarà part del govern de concentració (1918-1922)

ANTONI MAURA

PRESIDENT DEL GOVERN:

Maura havia format part del Partit Liberal de Sagasta perquè German Gamazo l'havia introduït en política. Ell serà ministre d'Ultramar, recordeu l'estudi que presentarà a ales Corts espanyoles abans d'iniciar-se la Guerra de Cuba. Les diferencies entre la coneguda com Secció Gamacista amb 87 escons al 1989 i els seguidors de Sagasta va provocar que aquests abandonessin el partit i actuessin com a grup independent.

A la mort de German Gamazo (el seu cunyat) Maura esdevé líder del grup al 1901 i serà quan s'affiliï al Partit Conservador de Cànovas (assassinat al 1897) liderat llavors per Francisco Silvela.

Maura a les eleccions de 1903 va pressionar per evitar que el falsejament electoral fos extrem i va aconseguir que aquestes eleccions fossin de les més netes de tota la Restauració. Quan al 1903 Silvela deixa el seu càrrec ell passarà a ser el líder del partit Conservador i president del Govern.

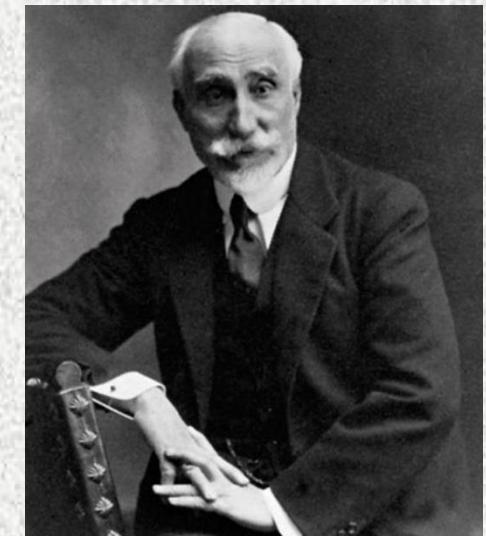

1903-1904 Govern Curt

1903 **Antoni Maura** esdevé el líder del partit conservador. Després de la retirada de Francisco Silvela.

Recola la constitució de 1876 però vol socialitzar la política, cridar a la "sana majoria silenciosa".

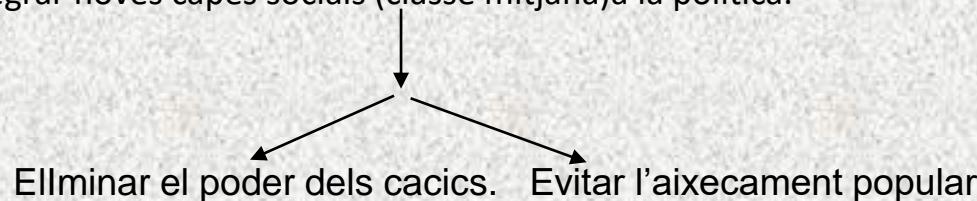
Per aconseguir-ho planteja una política sana, amb reformes legislatives i integrar a la

ciutadana en el joc polític per evitar així que la majoria social es vinculi a posicions més extremes com ara el anarquisme.

Per a aconseguir-ho ha d'oferir un element atractiu per la societat, per a Maura això havia de partir d'una "**Revolució des de dalt**" = evitar una revolució social. Aquesta revolució es basava en tota una sèrie de reformes que tinguessin una repercussió directa i profitosa en la població i així vincular-los de nou a la política. Per a Maura l'interessa sobretot el que ell anomena la:

Masse neutres = integrar noves capes socials (classe mitjana) a la política.

Más que nunca es ahora necesario restablecer aquella ya casi olvidada, de tiempo que ha que fue perdida, confianza entre gobernantes y gobernados; y ya no hay más que un camino, que es la revolución audaz, la revolución temeraria desde el Gobierno, porque la temeridad es, no obra de nuestro albedrío, sino imposición histórica de los ajenos desaciertos. Nunca habría sido fácil la revolución desde el Gobierno, nunca habría sido recomendable, si hubiera podido dividirse la facultad y esparcirse la obra en el curso del tiempo; pero cada día que pasa, desde 1898, es mucho más escabrosa, mucho más difícil, y el éxito feliz mucho más incierto; y no está lejano el día en que ya no quede ni ese remedio [...].

FONT: Antonio MAURA. *Treinta y cinco años de vida pública, 1902-1913*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1917, p. 86.

Una llei important aprovada en aquest primer govern serà la del descans dominical aprovat al 1904.

Què pretenia Maura? Com entén la reforma de l'Estat?

La reforma de l'Estat segons Maura havia de passar per donar autenticitat a un sistema representatiu totalment falsejat.

“Uno de los primeros y más importantes orígenes del mal que aqueja a la patria consiste en el indiferentismo de la clase neutra. Yo no sé si su egoísmo es legítimo, aunque sí sobran causas históricas para explicarlo. Lo que digo es que no se ha hecho un ensayo para llamarlos con obras, que es el único lenguaje a que ellos pueden responder; llamarlos con obras vibrantes, para despertarlos y conmoverlos, para arrancarlos de su inanición y de su egoísmo, para traerlos por la fuerza a la vida pública. Por eso he dicho y repito que España entera necesita una revolución en el gobierno radicalmente, rápidamente, brutalmente; tan brutalmente que baste para que los que estén distraídos se enteren, para que nadie pueda ser indiferente y tengan que pelear hasta aquellos mismos que asisten con resolución de permanecer alejados (...).”

MAURA, A. *Treinta y cinco años de vida pública, 1902-1913*. Madrid, Biblioteca Nueva, 1917

A les eleccions de 1903 no fa servir el poder del governador civil encara que el cacic va actuar.

Èxit considerable dels republicans (Barcelona i Madrid).

El missatge era clar democràcia = recolzament antisistema.

El govern curt de Maura no va durar molt més d'un any fons al desembre de 1904

MAURA I LES RELACIONS AMB ALFONS XIII

Antonio Maura i el rei no s'avenen. La seva relació és tensa. El rei no acaba de quedar-se al marge del sistema parlamentari com si ho havien fet els seus pares. Malgrat tot Maura va fer una gran política de propaganda del rei. 1904 Visita de Maura i el rei a Barcelona. Maura havia arribat a alguns acords amb el sector més Conservador de la Lliga Regionalista representada per Francesc Cambó.

Durant la visita un anarquista va intentar assassinar a Maura però finalment només el va aconseguir ferir.

1904 Maura escull com a Cap de l'Estat major (càrrec militar) a un general que al rei no li convenç ja que volia a Polavieja ja que li agradava a la seva Mare. Definitivament Maura decidirà dimitir i serà substituït pel general Azcárraga.

Govern llarg (1907-1909)

Maura necessitava majoria per implantar les seves reformes = les eleccions de 1906 representen una de les més fraudulentes de la història d'Espanya. Tot seguit aprovarà una reforma electoral que destaca per:

1- Sufragi obligatori. *Todo elector tiene el derecho y el deber de votar en cuantas elecciones fueran convocadas en su distrito.* Els que no votaven pagarien un 2% més d'impostos tot i que aquesta penalització no es portarà a terme. El que pretenia era mobilitzar a les masses neutres (sectors rurals sobretot que no participaven en política).

Aprova la Llei Electoral (1907): Destaca l'article 29.

Art. 29. En los distritos donde no resultaren proclamados candidatos en mayor número de los llamados a ser elegidos, la proclamación de candidatos equivale a su elección y les releva de la necesidad de someterse a ella.

La llei continuava afavorint les oligarquies tradicionals i impossibilitava governs no dinàstics.

Projecte de reforma de l'administració local

Donar més autonomia i autogestió a ajuntaments i diputacions.

Contacte amb forces catalanistes moderades = Acords amb la Lliga Regionalista

Altres lleis

Lleis d'estimulació de l'agricultura

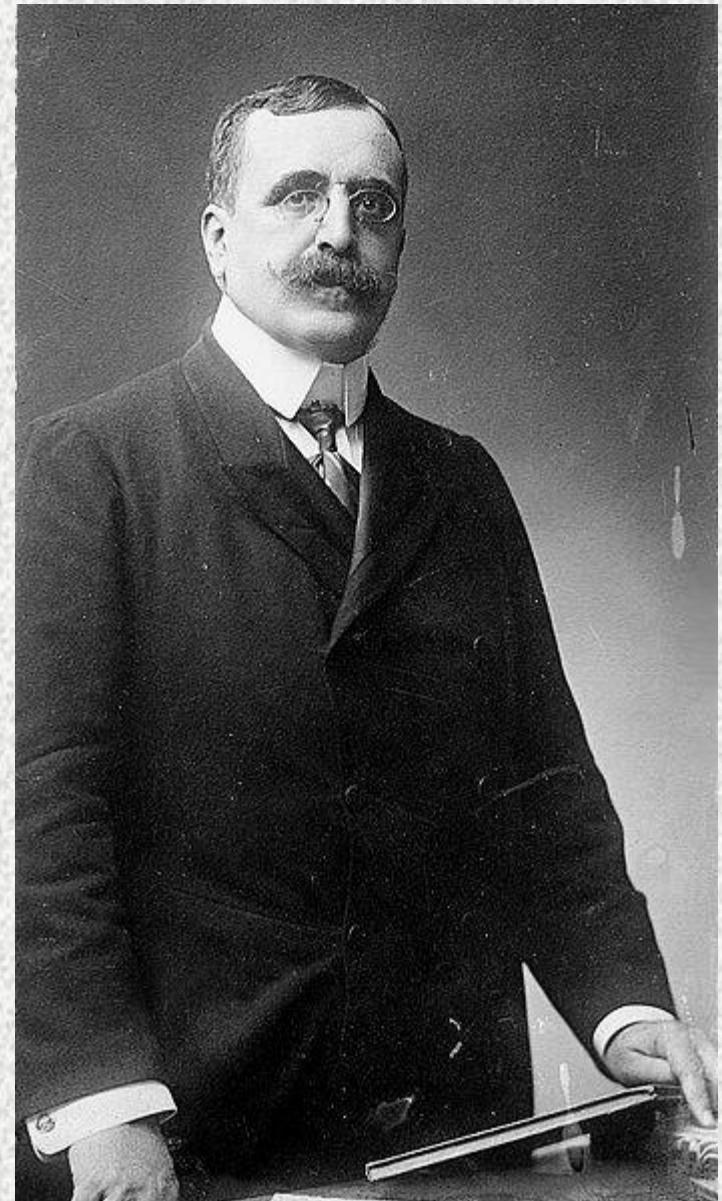
INP (Instituto Nacional de Previsión de 1908) = s'encarrega de garantir bones assegurances socials.

1909 Els fets de la **Setmana Tràgica a Barcelona** obligaran a dissoldre el govern.

Índex:

JOSÉ CANALEJAS (Partit liberal) 1910-1912

- Projecte de reformes
 - Reformes església - estat
 - Ley de cendado (1910)
 - Reformes socials
 - Llei de lleves
 - Reformes territorials
 - Mancomunitat de Catalunya

LES ELECCIONS DESPRÈS DE LA SETMANA TRÀGICA

Com a resposta als fets de la Setmana Tràgica els partits republicans més el PSOE faran una candidatura unitària a les eleccions legislatives de 1910 aconseguint 27 escons + 1 escó del PSOE ocupat per Pablo Iglesias.

Per primera vegada des de la seva creació un partit catalanista supera a la Lliga en escons.

← Elecciones generales de España, 8 de mayo de 1910 →			
Partido	Porcentaje	Escaños	Líder
Partido Liberal	43,4 %	215	José Canalejas
Partido Conservador	21,9 %	115	Antonio Maura
Conjunción Republicano-Socialista	10,3 %	27	Benito Pérez Galdós
Unió Federal Nacionalista Republicana (UFNR)	5,3 %	11	Josep Maria Vallès i Ribot
Lliga Regionalista	2,7 %	10	Enric Prat de la Riba
Comunión Tradicionalista (jaimista)	2,2 %	10	Juan Vázquez de Mella
Católicos independientes		3	Marquès de Santillana
Partido Integrista		2	Manuel Senante y Martínez
Partido de Unión Republicana Autonomista (PURA)		1	Fèlix Azzati i Descalci
Nacionalistas republicanos catalanes		1	Francesc Macià
Independientes		5	
Partido Socialista Obrero Español		1	Pablo Iglesias
Otros		2	
TOTAL		403	

1903 José Canalejas ocupa el lideratge del partit liberal després de la mort de Sagasta.

1910 Forma govern

Darrer govern reformista important.

Quan puja al poder planteja tota una sèrie de reformes com ara:

- Lleis d'Associacions religioses
- Servei militar obligatori a tothom
- Reforma fiscal
- Reforma agrària
- Regularitzacions laborals

El seu objectiu era realitzar una veritable reforma social d'Espanya.

La crispació polític-social d'Espanya, més les visions regionalistes, més l'atac dels sectors eclesiàstics, més els conflictes bèl·lics colonials comporten la **IMPOSSIBILITAT DE PORTAR A TERME AQUESTES MESURES**

Projecte de reformes: la relació església - estat

- Inicia reformes del finançament de l'església.

- Pretén aplicar la separació església - estat.

Amenaça del Papa de trencar relacions.

1910 "Ley del Candado". Vigent durant 2 anys fins que quedés redactada la Llei d'Associacions Religioses.

Don Alfonso XIII, por la gracia de Dios y la Constitución, Rey de España. A todos los que la presente vieren y entendieren, sabed que las Cortes han decretado y Nos sancionado lo siguiente:

ARTÍCULO ÚNICO: No se establecerán nuevas Asociaciones pertenecientes a Órdenes o Congregaciones religiosas canónicamente reconocidas, sin la autorización del Ministerio de Gracia y Justicia consignada en Real Decreto, que se publicará en la 'Gaceta de Madrid', mientras no se regule definitivamente la condición jurídica de las mismas.

No se concederá dicha autorización cuando más de la tercera parte de los individuos que hayan de formar la nueva Asociación sean extranjeros.

Si en el plazo de dos años no se publica la nueva ley de Asociaciones, quedará sin efecto la presente ley.

Por tanto: Mandamos a todos los Tribunales, justicias, jefes, Gobernadores y demás autoridades, así civiles como militares y eclesiásticas, de cualquier clase y dignidad, que guarden y hagan guardar, cumplir y ejecutar la presente Ley en todas sus partes.

Yo El Rey

El Presidente del consejo de Ministros, José Canalejas

Projecte de reformes: Reformes socials

- Reducció de la jornada laboral a 9 hores
- 1912: **Llei de Reclutament** o de lleves que suposa l'obligació de realitzar per tots els ciutadans (homes) el servei militar.

“Soldats de quota”

Amb 2000 pts = 5 mesos

Amb 1000 pts = 10 mesos

La resta de soldats = 30-36 mesos

-1912: **Lleis de millora laboral** per a la dona la coneguda i revolucionaria “LLEI DE LA CADIRA” per la que tots els empresaris havien de tenir unes cadires a disposició de les seves treballadores.

- Llei mínima del treball infantil, per la qual no es podia contractar ningú menor de 10 anys.

- 1911: **Abolició de l'impost de consums** que suposa la introducció d'impostos sobre la renda. Molts membres del partit de Canalejas es van negar a votar a favor, fins i tot el propi Canalejas amenaçarà aquests membres del seu partit: «*quien no vote [esta ley] está frente a mí y está fuera del partido liberal, sometido a mi jefatura por su voluntad*»

- Finalment es van abolir els consums progressivament fins el 1920.

Projecte de reformes: Reformes territorials

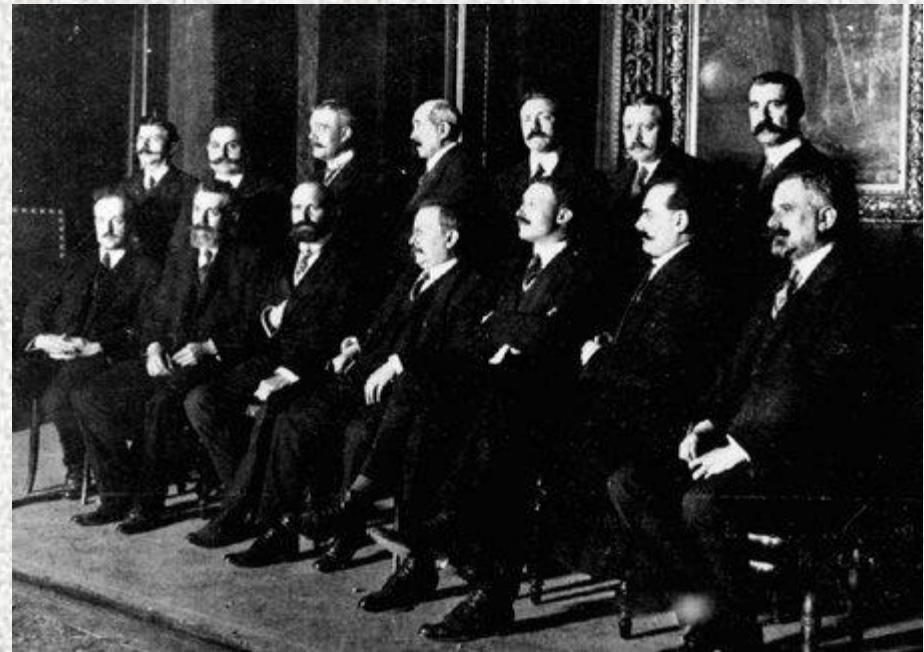
- Va impulsar i va iniciar les negociacions per a la [Llei de Mancomunitats](#)

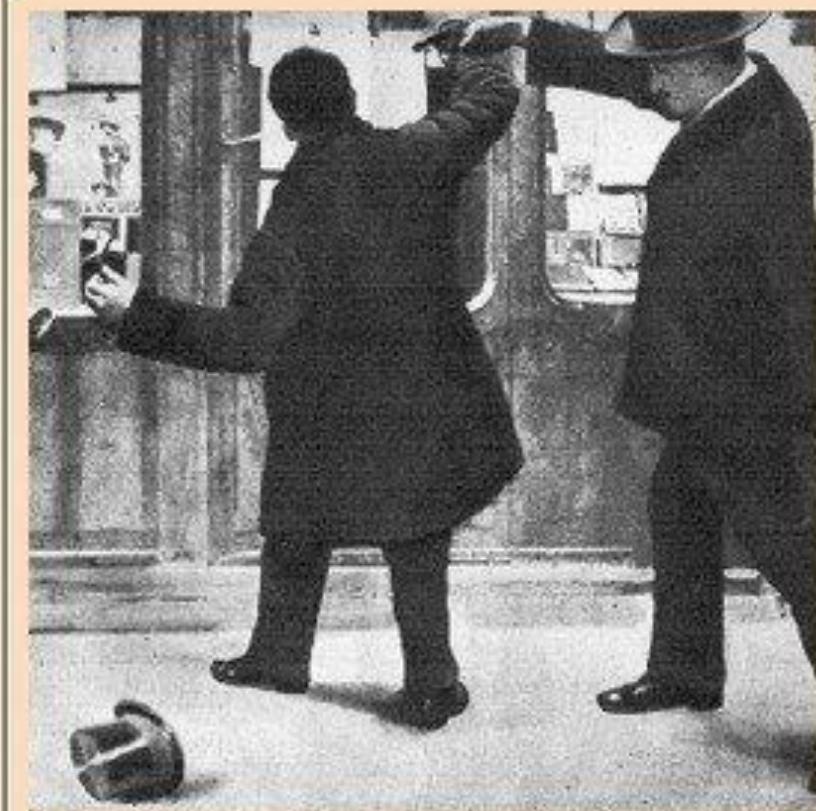
Unió de diputacions

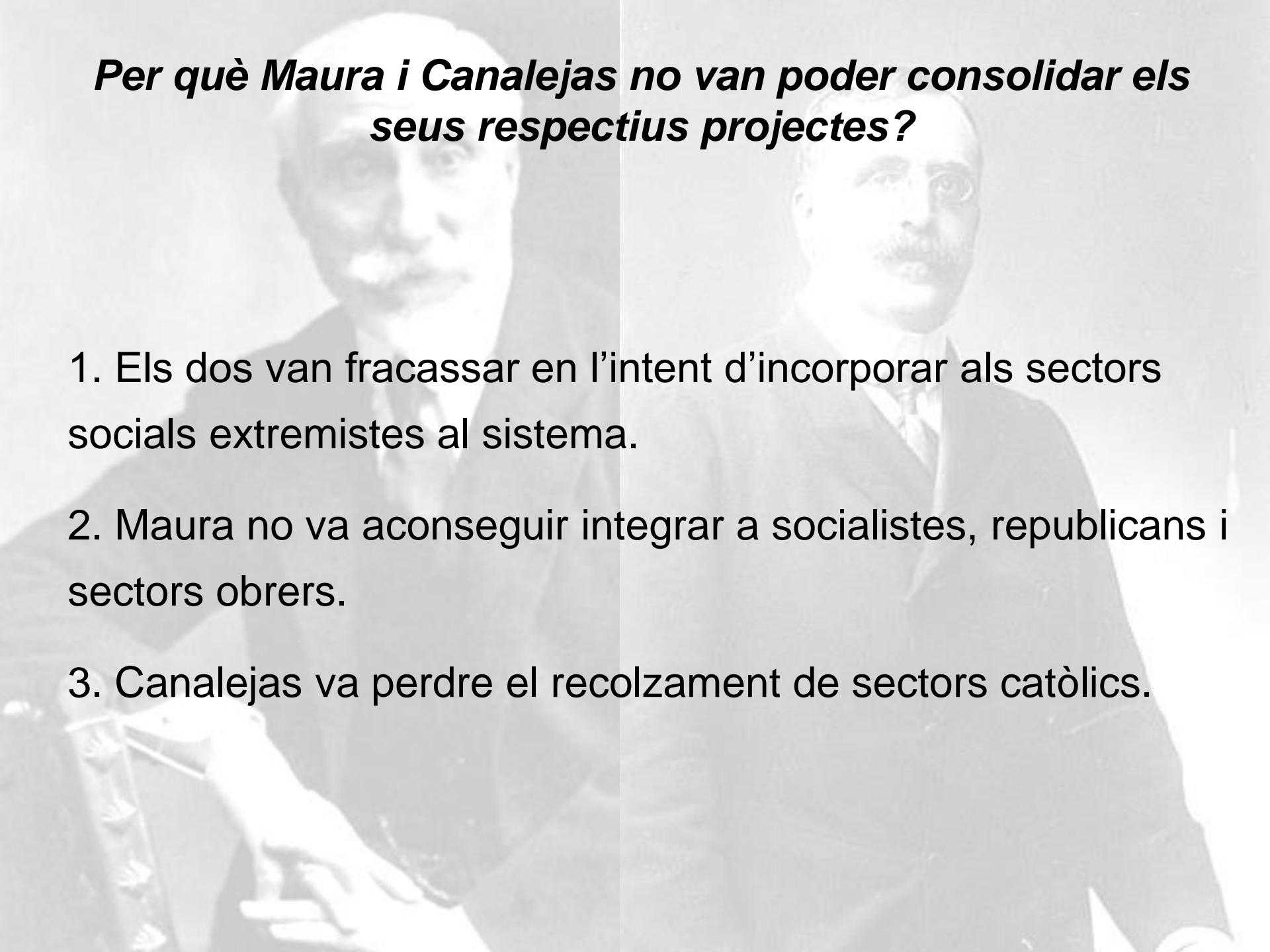
Possibilitat d'administrar alguns serveis públics

El conflicte revifat al Marroc va fer que tots els grups socials i polítics es mostressin contraris a la seva política.

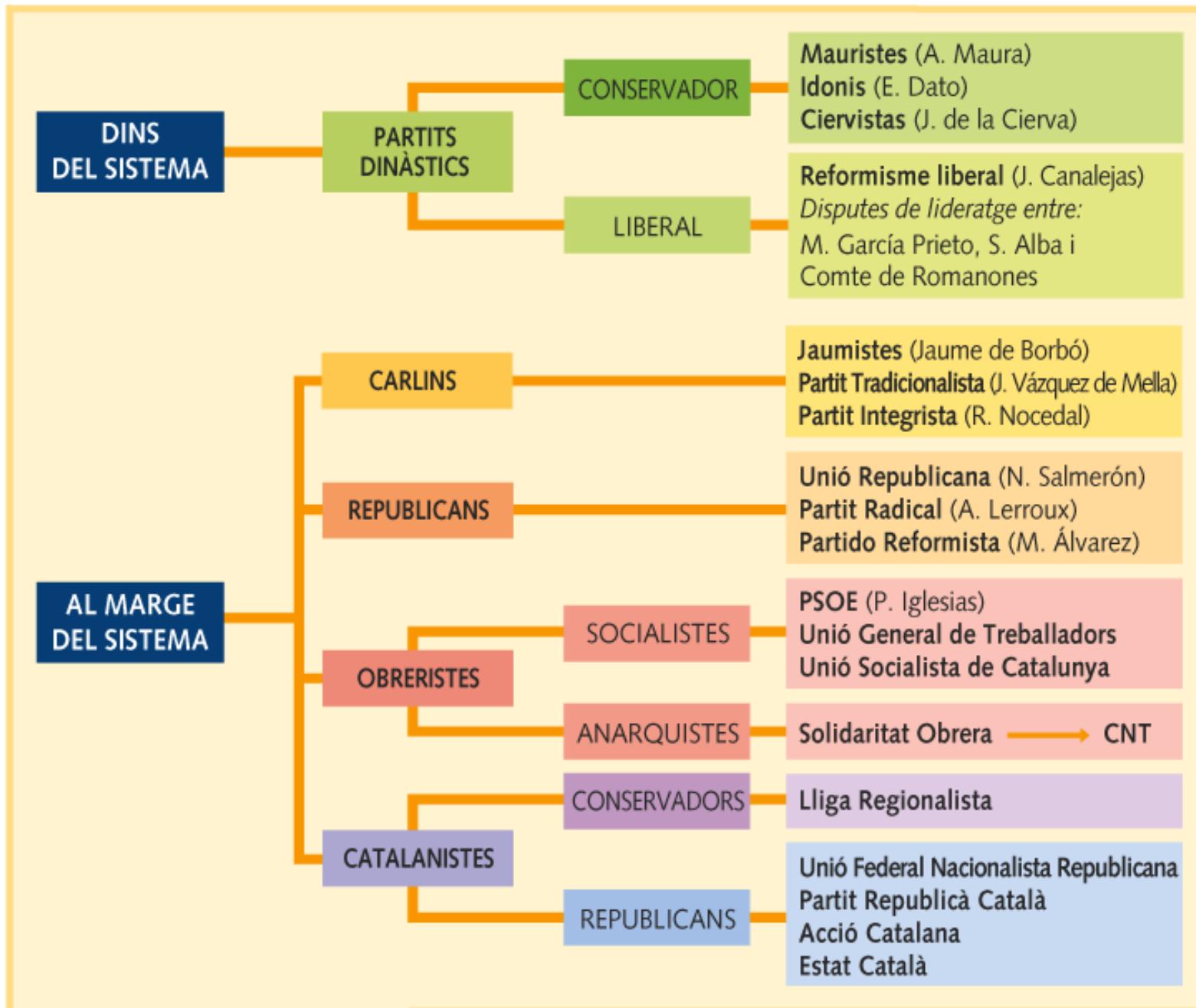
12 de novembre de 1912 és assassinat per un anarquista a la Puerta del Sol

Per què Maura i Canalejas no van poder consolidar els seus respectius projectes?

1. Els dos van fracassar en l'intent d'incorporar als sectors socials extremistes al sistema.
2. Maura no va aconseguir integrar a socialistes, republicans i sectors obrers.
3. Canalejas va perdre el recolzament de sectors catòlics.

LA SITUACIÓ POLÍTICA

Índex:

Forces excloses del sistema.

1 - Republicans

1.1 Alejandro Lerroux

1.2 eleccions 1907

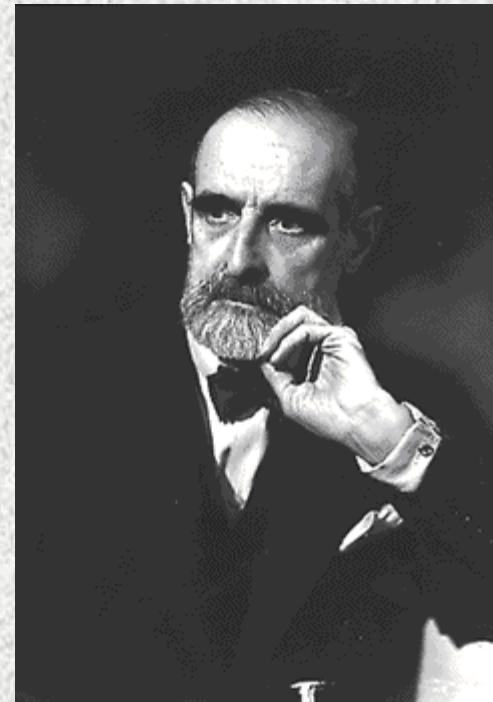
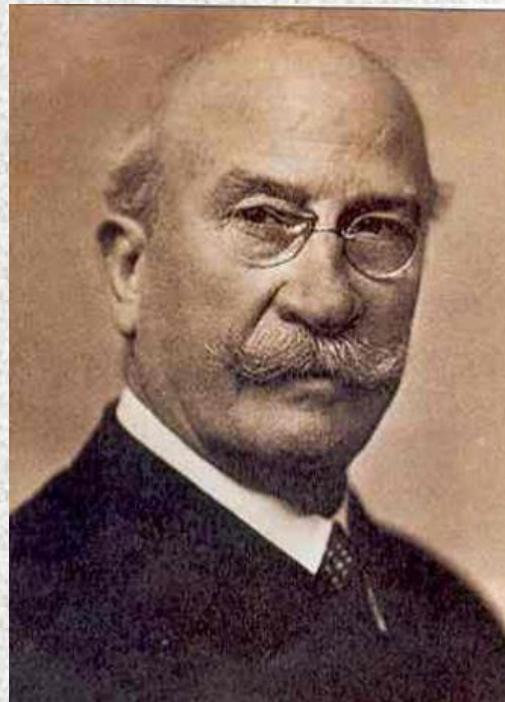
2 - Carlists

3 - Socialists

3.1 UGT

4 - Anarquists

5 - Partits nacionalistes

1- EL REPUBLICANISME

Representa la principal força d'oposició als partits dinàstics.

Després de "La Gloriosa" es produeix una enorme divisió que genera diferents partits republicans.

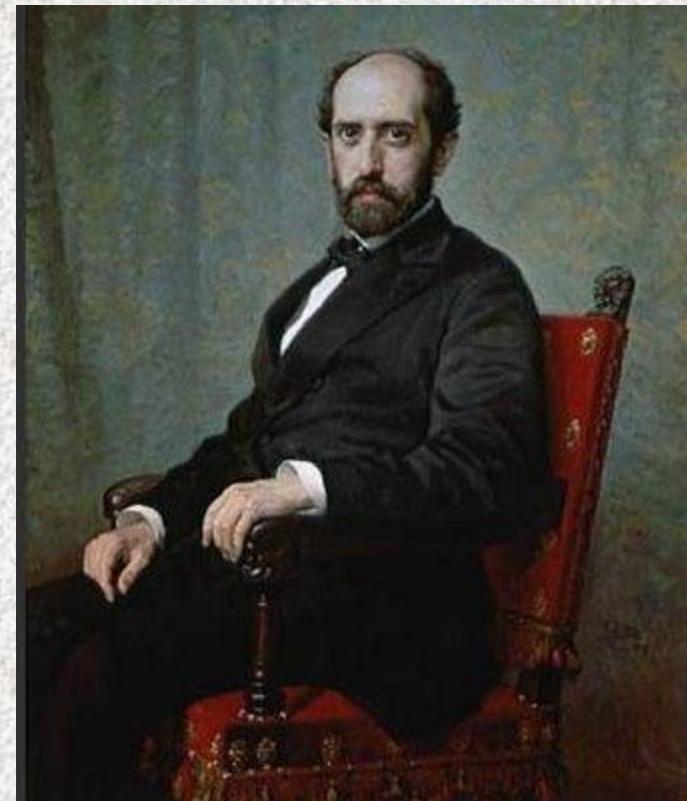
1903 es crea Unió Republicana. Presidida per Nicolás Salmerón.

Alejandro Lerroux tenia un paper molt important dintre del partit.

Reivindiquen:

- Tornar a la Constitució de 1869
- Proclamació de la República
- Corts constituents

La UR aconseguirà unir les principals forces republicanes a excepció del PRDF.

1.1 ALEJANDRO LERROUX

Cordovès nascut al 1864. Serà diputat per primera vegada al 1901 sota el partit Unión Republicana de Nicolas Salmerón. Arriba a Barcelona al 1901 i tindrà un enorme seguiment proletari, crearà la primera Casa del Poble a Barcelona.

Periodista escriurà a “El intransigente”, “El País”, “El progreso”, etc...

Als seus articles es reflecteix el seu sentiment:

- Anticatalanista - Anticlerical - Populista (demagògia)

Gran capacitat oradora = enorme recolzament popular, serà tant rellevant que el seu moviment polític es coneugut com *Lerrouxisme*

Promou protestes obreres a la zona del Paral·lel on era coneugut

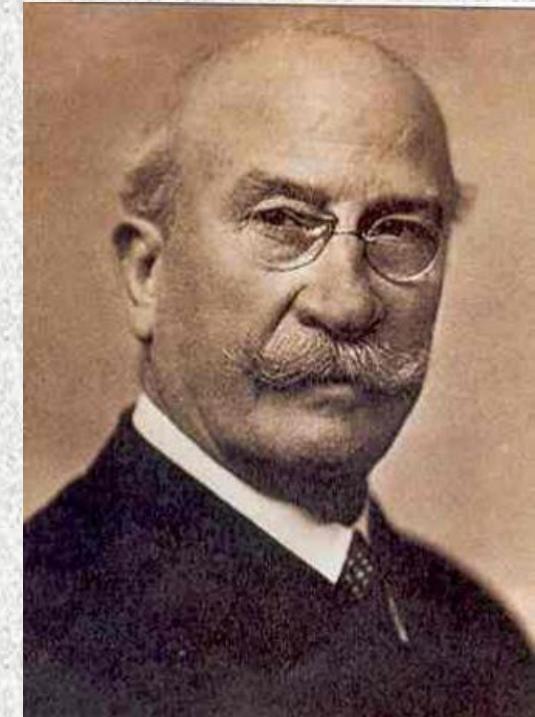
com “L'emperador del Paral·lel”.

Aconsegueix ser diputat a les eleccions de 1901, 1903 i 1905.

Aconsegueix mostrar-se com una alternativa al conservadorisme de la Lliga.

Paraules de Lerroux sobre les Bases de Manresa:

“incongruentes, reaccionarias, mantenedoras de privilegios antiguos, creadoras de otros nuevos, con alma y tendencia disgregadora, separatistas, inspiradas en un espíritu clerical y aprobadas por obispos de maldita memoria”.

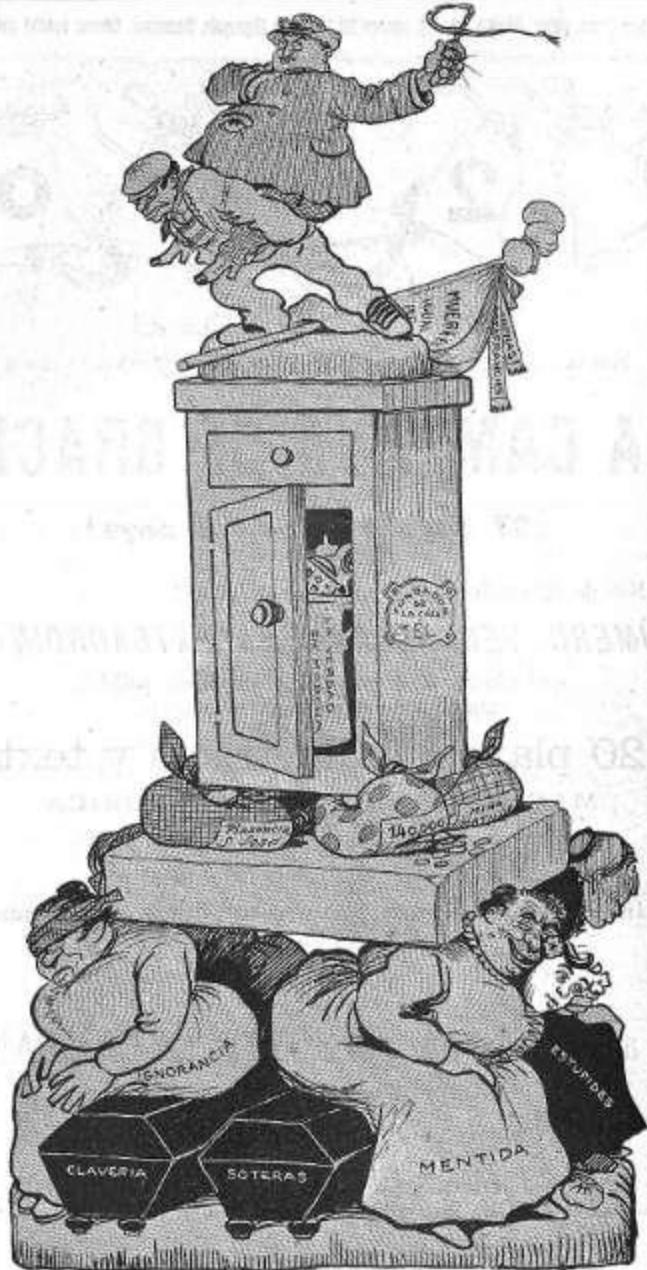
Contra el que vol el tòpic, l'aparició i l'èxit del lerrouxisme són inseparables de la situació de Barcelona del mil nou-cents, una ciutat fortament industrialitzada, en plena puixança material i cultural i en plena efervescència – polaviejisme, Tancament de Caixes... - de les seves classes mitjanes i altes, mobilitzades entorn de la nova bandera catalanista, però on les classes populars estan quasi absolutament desproveïdes d'eines d'actuació política i sindical, on l'ample territori de les esquerres no és més que un camp de runes acumulades per la inexorable ensulsiada del federalisme, per la impotència del socialisme, per la desorganització i el sectarisme dels llibertaris (anarquistes), per l'esclerosi dels grupets republicans...

Joan B.Culla.

Alejandro Lerroux serà un líder indiscutible d'aquestes masses proletàries que es senten orfes políticament. El seu discurs es basava en:

- El republicanisme
- La crítica social
- L'anticlericalisme
- L'obrerisme
- Anticatalanisme

Projecte de monument dedicat al difunt ex-emperador.

Rebelaos contra todos: no hay nadie o casi nadie justo
(...)

Sed arrogantes como si no hubiera en el mundo nadie ni nada más fuerte que vosotros, no lo hay. La semilla más menuda prende en la grieta de granito, echa raíces, crece, hiende en la peña, rasga la montaña, derrumba el castillo secular (...) triunfa. Sed imprudentes, como si estuvieseis por encima del Destino y la Fatalidad. Sed osados y valerosos, como si tuvieseis atadas a vuestros pies la Victoria y la Muerte (...) Jóvenes bárbaros de hoy, entrad a saco en la civilización decadente y miserable de este país sin ventura, destruid sus templos, acabad con sus dioses, alzad el velo de las novicias y elevadlas a la categoría de madres para virilizar la especie, penetrad en los registros de la propiedad y haced hogueras con sus papeles (...) Nos os detengáis ni ante los sepulcros, ni ante los altares... El pueblo es esclavo de la iglesia : vive triste, ignorante, hambriento, resignado. cobarde, embrutecido por el dogma y encadenado por el temor al infierno. Hay que destruir la iglesia."

1.2 Eleccions de 1907

UNIÓ REPUBLICANA

Nicolás Salmerón

Pretén un major recolzament social

Després dels Fets del Cu-cut! Salmerón participarà en Solidaritat Catalana, un partit format per una coalició.

Com Lerroux és anticatalanista deixarà el partit.

A toda esa obra gigante se oponen la tradición, la rutina, los derechos creados, los intereses conservadores, el caciquismo, el clericalismo. la mano muerta, el centralismo la estúpida contextura de partidos y programas concebidos por cerebros vacíados en los troqueles que fabricaran el dogma religioso y el despotismo político.

Muchachos, haced saltar todo eso como podáis: como en Francia o como en Rusia. Cread ambiente de abnegación. Difundid el contagio del heroísmo.

Luchad, matad, morid..,

Y si los que vengan detrás no organizan una sociedad más justa y unos poderes más honrados, la culpa no será suya, sino vuestra.

Vuestra, porque en la hora de hacer habréis sido cobardes o piadosos.

A.Lerroux.

Decisió rebutjada per

A.Lerroux

Escissió de la UR

1908 Funda el **Partit Republicà Radical**

És un partit que reclama una república però ara el to de Lerroux, després de la Setmana Tràgica serà molt més moderat. Fins al punt d'evolucionar cap a ideologies de centre dreta.

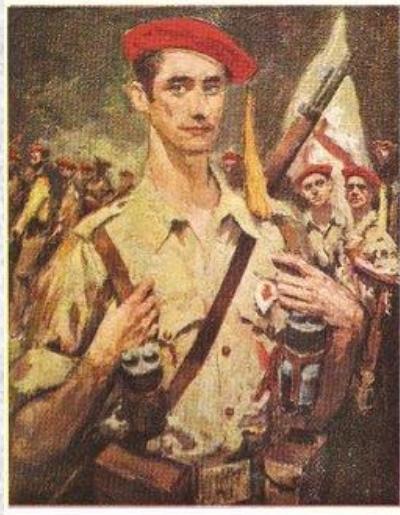
Ell serà el president del govern durant la II República Espanyola en el conegut com Bienni Conservador (1933-1935)

1888 Ramón Nocedal funda el Partido Católico Nacional

1909 Mor Carles de Borbó (Carles VII) el seu fill **Jaume de Borbó** esdevindrà l'aspirant carlí a la corona.

Dintre del partit trobem deferents opcions polítiques.

1914 esclata la Primera Guerra Mundial. Sectors carlins es mostren germanòfils postura contraria al líder, Jaume de Borbó defensor dels aliats.

Por Dios, la Patria y el Rey

Juan Vázquez de Mella abandona el partit.
Funda al 1919 el **Partit Tradicionalista**

Es funda el **Requeté**: organització paramilitar nascuda amb l'objectiu d'actuar a les ciutats contra el republicanisme i l'obrerisme.

1931 es tornen a integrar carlins, tradicionalistes i integristes. **Comunió Tradicionalista**

Lo que constituye una nación es lo que suele llamarse, en un sentido metafórico, alma nacional, espíritu nacional; y el espíritu nacional está constituido por un fondo común de creencias, de sentimientos, de aspiraciones y tradiciones fundamentales.

3- SOCIALISME

1879 **Pablo Iglesias** funda el PSOE. Director del diari *El Socialista*.

Aconsegueix un recolzament social a Madrid, Astúries, País Basc i Andalusia.

1899 tenia 3.000 afiliats

Durant els primers anys del S.XX perden força.

Com a resposta als fets de la Setmana Tràgica al 1910 es presentaran amb els republicans a les eleccions creant la **Coalició Republicano-socialista**

El PSOE aconsegueix un diputat a les Corts.

La vinculació amb els republicans els tornarà a donar recolzament popular.

1915 tenia 15.000 afiliats

20' tenia 30.000 afiliats.

Objectiu del PSOE:

- Establir una revolució social i fer servir el parlamentarisme.
- Vinculat a moviments internacionals.
- Eliminar la societat capitalista i establir una societat sense classes.

"El partido que yo aquí represento aspira a concluir con los antagonismos sociales,... esta aspiración lleva consigo la supresión de la magistratura, la supresión de la iglesia, la supresión del ejercito..."

"No nos interesa hacer buenos obreros y empleados, buenos comerciantes. Queremos destruir la sociedad actual desde sus comienzos".

1888 Es crea la UGT.

Enorme recolzament social:

1914 120.000 afiliats

1920 240.000 afiliats

Objectius:

- Aconseguir millors i reformes socials i laborals.
- Participació del proletariat en política
- Utilitzar l'acció política per consolidar els seus objectius.

Francisco Largo Caballero

1918 Esdevé Secretari General

Esdevindrà un polític fonamental durant la II República i la Guerra Civil

1917 Esclata la Revolució bolxevic a Rússia

Alguns sectors del socialisme s'escindeixen del partit.

Formaran al 1921 el Partit Comunista Espanyol (PCE)

4. ANARQUISTES

1900 apareix la **Federación de Sociedades de Resistencia de la Región Española**.

Vaga general promoguda pels anarquistes el 17 de febrer de 1902 a Barcelona per millors salarials i laborals. S'estén més o menys una setmana. Tot i ser força pacífica a l'inici anirà radicalitzant-se. La intervenció de l'exercit provocarà 12 morts, 40 ferits y 500 detinguts. L'anarquisme queda força desfet, es prohibeix la **Federació de Societats**. Molts obrers ara es dirigiran cap al lerrouxisme.

La UGT no havia recolzat la vaga i això implicarà que gairebé desaparegui la seva presència a Catalunya.

Després del "fracàs" de 1902 l'anarquisme torna a diversificar postures.

El sector més extremista inicia de nou attemptats terroristes:

- 1904 Contra Antoni Maura
- 1905 Atemptat fallit contra Alfons XIII
- 1906 Atemptat a la boda d'Alfons XIII i Victoria Eugenia de Battemberg

El sector més moderat planteja la necessitat de crear un espai sindical fort per aconseguir el favor de les classes proletàries.

LA PREMSA BARCELONINA DURANT LA HUELGA

—Qui no té res que fer...

1907 Els proletaris fan diferents reunions de les que sorgeix la **Unió Local de Societats Obreres de Barcelona**. Aquesta com al 1907 apareixerà **Solidaritat Catalana** com a resposta passen a dir-se **Solidaritat Obrera (1907)**

Aquell any es publica el diari d'aquesta agrupació sindical sota el mateix nom “Solidaridad obrera”, és un diari molt important que es caracteritza per:

- Apolític
- Emancipació de la classe treballadora
- Favorable a la revolució i la lluita obrera.

Ferrer i Guardia, un anarquista molt rellevant, creador del diari “Huelga General” es posiciona en contra dels atemptats i a favor de la vaga general indefinida com a millor manera de pressionar a la burgesia.

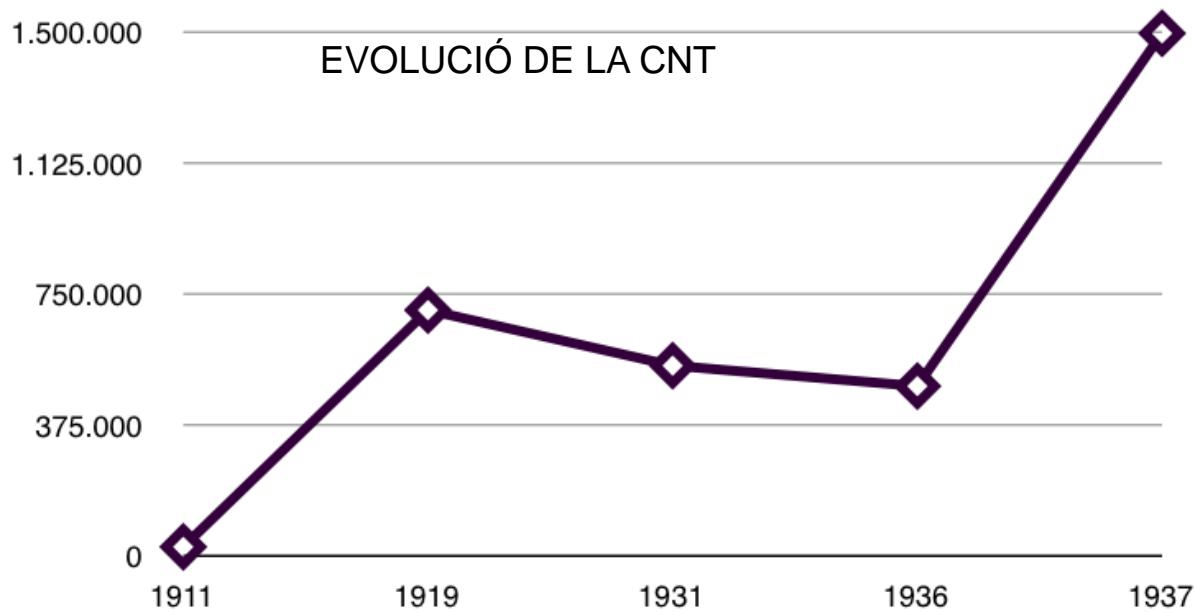

1910 es crea la CNT (CONFEDERACIÓN NACIONAL DEL TRABAJO)

Voluntats d'esdevenir un sindicat anarquista a nivell estatal.

Objectius:

- Un fort apoliticisme = abstencionisme electoral.
- Negació de l'Estat
- Crear una unitat sindical de treballadors.
- L'expropiació com a via per enderrocar el capitalisme.
- Exercir pressió amb vagues i boicots = Vaga general revolucionària

Els membres més destacats eren:

Salvador Seguí (El Nòi del Sucre), Joan Peiró i Àngel Pestaña.

Més del 50 % dels afiliats són catalans i la majoria d'aquests de Barcelona.

Només els cenetistes catalans doblaven en número als afiliats de la UGT a tota Espanya.

1901 Es crea la Lliga Regionalista

A partir de l'èxit de les eleccions de 1901 anirà perdent força en favors dels partits republicans.

L'ideari del partit està recollit en el text “La Nacionalitat Catalana” de E.Prat de la Riba (1906).

- Aspiracions independentistes
- Intervenció a la política estatal (F.Cambó) per tal de modernitzar i descentralitzar Espanya.
- Política basada en la idea de “Catalunya endins”

"Siendo la nacionalidad una unidad de cultura, un alma colectiva, con un sentir, un pensar y un querer propios, cada nacionalidad ha de tener la facultad de acomodar su conducta colectiva, es decir, su política, a su sentimiento de las cosas, a su sentido, a su libre voluntad.

Cada nacionalidad ha de tener su Estado.

[...] La aspiración de un pueblo a tener política propia, a tener un Estado suyo, es la fórmula política del nacionalismo. La aspiración a que todos los territorios de la misma nacionalidad se agrupen bajo la dirección de un Estado único es la política o tendencia pannacionalista...

Así, el nacionalismo catalán, que nunca ha sido separatista, que siempre ha sentido la unión fraternal de las nacionalidades ibéricas dentro de la organización federativa, es aspiración levantada de un pueblo, que, con conciencia de su derecho y de su fuerza, marcha con paso seguro por el camino de los grandes ideales progresivos de la humanidad."

E.Prat de la Riba; La Nación Catalana

EL govern de Silvela i Polavieja amb alguns catalanistes com a ministres no va donar resultat. La burgesia catalana veia que el seu poder d'influència en el govern central era força escàs.

Barcelona es movia constantment entre l'estat de guerra, destitucions d'alcaldes imposades pel govern, suspensió de diaris, empresonament de ciutadans. La lluita era molt clara:

Interessos centralistes (oligarquia)

- Tradicionalisme
- Lliurecanisme
- Impuls sector agrari

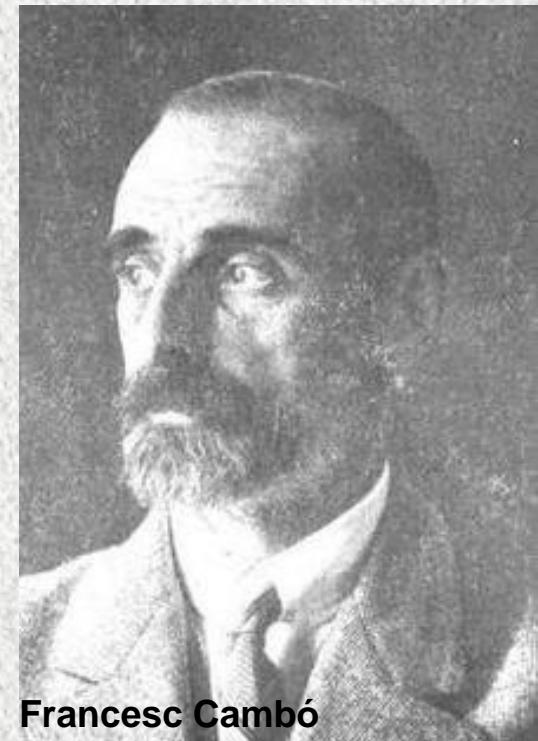
Interessos burgesia catalana (La Lliga)

- Modernització
- Proteccióisme
- Impuls industrial

La Lliga serà un partit molt influent en la política catalana malgrat tot després de l'èxit de la Candidatura dels 4 presidents va patir una davallada i no va aconseguir un seguiment social tant important com el que aconseguia el Republicanisme de la Unión Republicana que els va superar a:

- Eleccions a la diputació de Barcelona de 1903
- Eleccions legislatives de 1903
- A les eleccions generals, a la diputació i a l'ajuntament totes el 1905

Dintre de la Lliga existia una divisió interna que no trigarà a esclatar després d'aquests resultats.

Francesc Cambó

Els republicans lerrouxistes van aconseguir un seguiment molt destacat a la societat catalana.

+

Divergències entre els membres del partit

=

Període de certa crisi per a La Lliga.

Postura intransigent: no volen pactar amb el govern de Madrid les reivindicacions i aspiracions catalanistes.

Més proper al republicanisme i el nacionalisme

Dirigents del partit: Establir una política basada en acords amb el govern estatal.

1904 Visita del rei a Barcelona (govern curt de Maura)

La Lliga dona ordre de boicotejar l'acte.

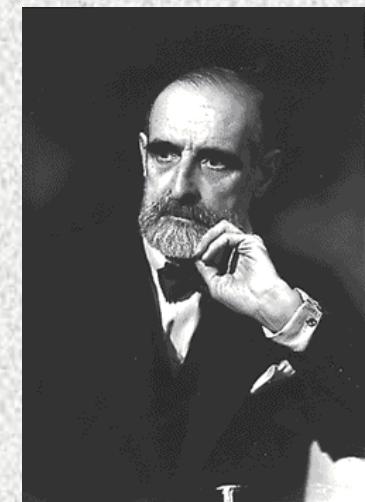
Una sèrie de regidors de la Lliga s'apropen i conversen amb el rei desobeint el partit i es produeix una escissió interna

La secció més intransigent abandonarà el partit i crea el 1905 el **Centre Nacionalista Republicà**

La Lliga estarà ara ocupada per sectors conservadors que intentaran:

-Portar a terme un reformisme moderat amb l'estat.

-Controlar ajuntaments i diputacions i catalanitzant institucions locals i provincials.

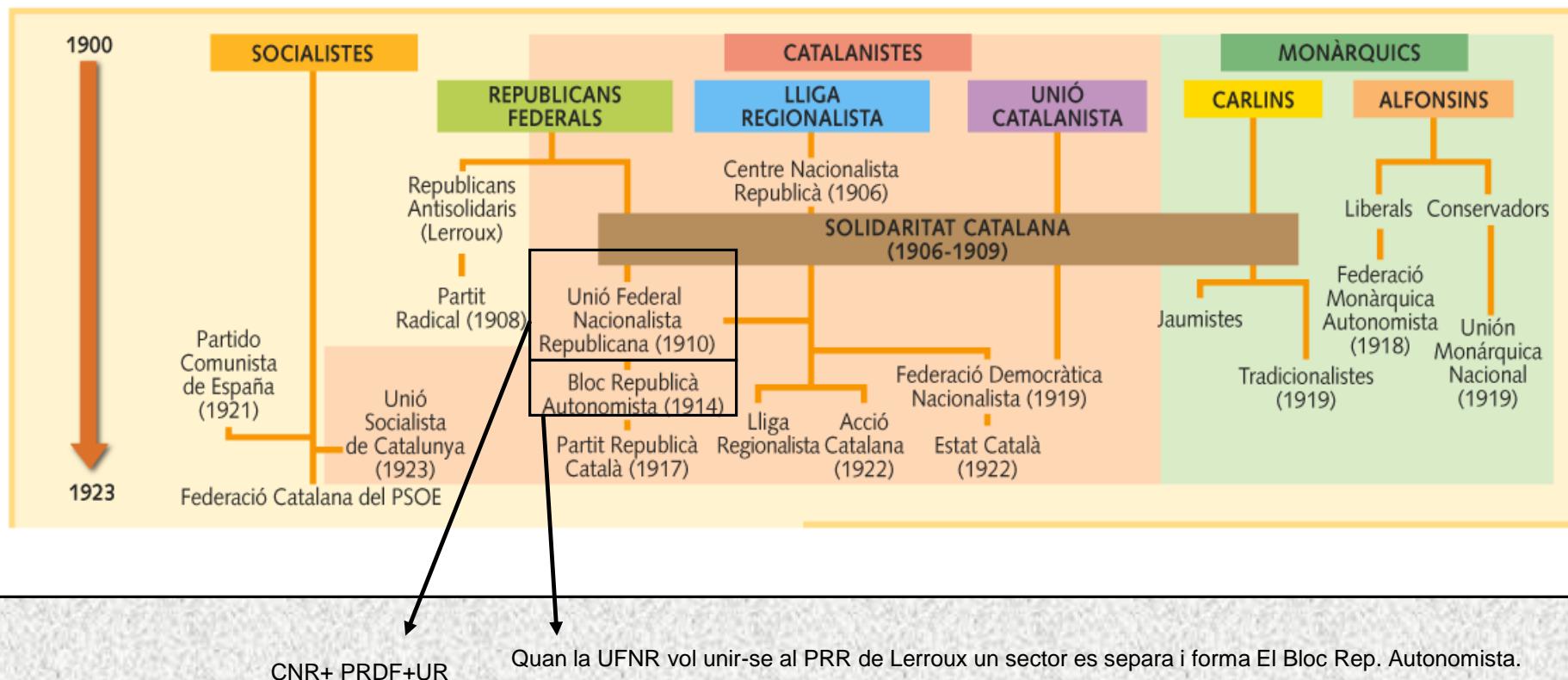
Nacionalistes republicans com Layret o Companys + El Centre Nacionalista Republicà + federalistes =

Al 1910 apareix la **UNIÓ FEDERAL NACIONALISTA REPUBLICANA (UFNR)**

Can obtenir un bon resultat a les eleccions general de 1910 però poc a poc aniran perdent força i es van veure obligats a pactar amb els lerrouxistes en el conegut com **Pacte de Sant Gervasi** (1914).

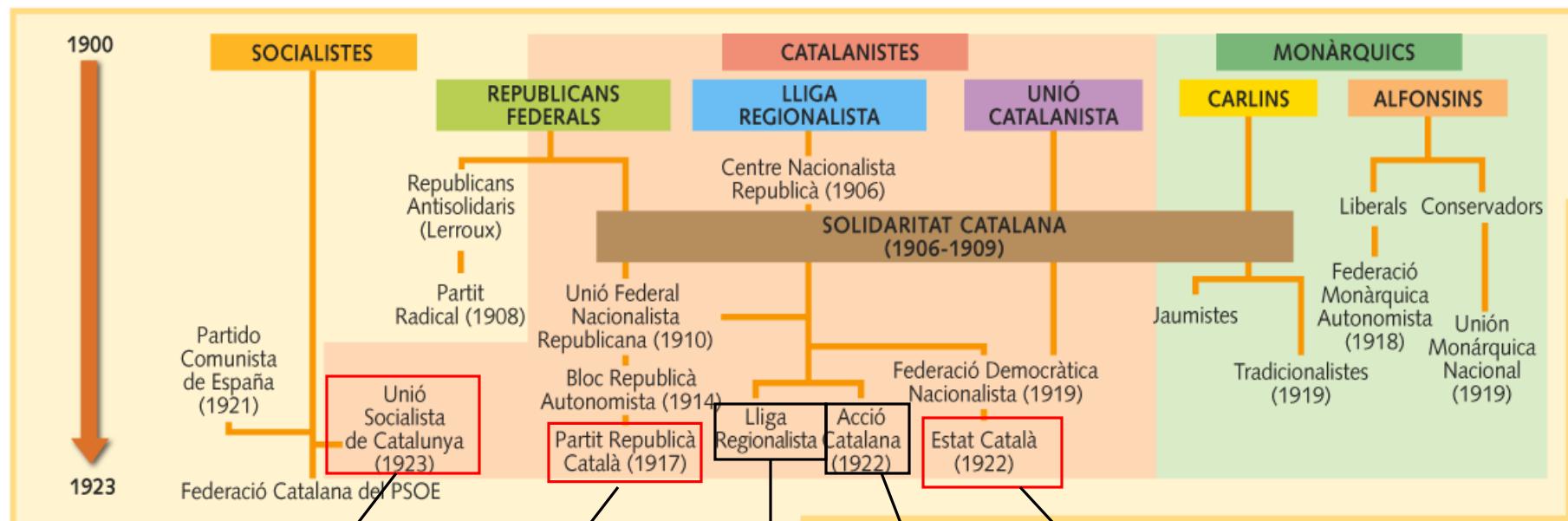
Proposava un programa comú de lluita contra la guerra del Marroc, contra la monarquia i contra la Lliga Regionalista, amb lleugeres al·lusions favorables a l'autonomia catalana. Aquest pacte li va passar molta factura al UFNR que va perdre molts militants fins desaparèixer.

PARTITS POLÍTICS A CATALUNYA (1900-1923)

2. EL CATALANISME D'ESQUERRES

PARTITS POLÍTICS A CATALUNYA (1900-1923)

Creat per Manuel Serra i Moret i Rafael Campalans

Creat al 1917 per Francesc Layret i Ll. Companys

Es veu com un partit submís als interessos de Madrid.

Escissió d'un sector de la Lliga que està descontent amb la política del partit.

Creat per F. Macià. Partit independentista

F. Layret

Lluís Companys

Partits d'esquerres

Partits conservadors

Naixerà al 1931 ERC

Els fets del Cu-cut!

Eleccions municipals de 1905 la Lliga aconsegueix un èxit considerable.

El festegen amb el conegut “Banquete de la victòria”

25-XI-1905 Es publica una vinyeta antimilitarista a la revista Cu-Cut! Vinculada a la Lliga i al diari la Veu de Catalunya.

Les redaccions de les dues publicacions és assaltada per centenars de militars, els militars trenquen la maquinària i les instal·lacions.

Es suspenen les dos publicacions

El president del govern (Eugenio Montero Ríos) ha de dimitir.

S'aprova la **Llei de Jurisdiccions** (el dia de la votació abandonaran el congrés els diputats catalans com a senyal de rebuig)

Els militars s'encarregaven de jutjar totes les ofenses contra ells, la unitat d'Espanya, el respecte als seus símbols tant de manera oral com escrita.

AL FRONTÓN CONDAL

— «Qué se celebra aquí, que hay tanta gente?»
— «El Banquet de la Victoria.
— «De la victoria? Ah, vaya, serán paisanos.»

Llei de Jurisdiccions

Artículo 1º. El español que tomara las armas contra la Patria bajo banderas enemigas o bajo las de quienes pugnarán por la independencia de una parte del territorio español, será castigado con la pena de cadena temporal en su grado máximo a muerte.

Art. 2º. Los que de palabra, por escrito, por medio de la imprenta, grabado, estampas, alegorías, caricaturas, signos, gritos o alusiones, ultrajaren a la Nación, a su bandera, himno nacional u otro emblema de su representación serán castigados con la pena de prisión correccional.

En la misma pena incurrirán los que cometan iguales delitos contra las regiones, provincias, ciudades y pueblos de España y sus banderas o escudos.

—Te has fijado, Ramírez, en lo que hace este sujeto?... Ya verás tú... ya verás tú...

—Compañeros: ha llegado la hora de cumplir con nuestro deber. ¡Duro, y sin contemplaciones!

Queridísima Pepita:
En el dia de tu
santo patron te
manifesto

BY MARC

El Jutje (després de 48 horas de presó preventiva):—Pero ¿que no ho sab, desgraciat, que en las circunstancies especials que travessém están prohibidas tota mena de manifestacions?

La Llei de jurisdicccions estimula i propicia el sentiment nacionalista que dirigit per Francesc Cambó aconseguirà unir diferents tendències polítiques sota un sol nom.

1906 es crea així la coalició electoral **SOLIDARITAT CATALANA**

Agrupa tots els partits catalanistes a excepció dels lerrouxistes i dels partits dinàstics.

Carlins, republicans, nacionalistes, d'esquerres, de dretes, fins i tot sectors anarquistes, etc...

En el fons darrera hi ha sobretot una recuperació del obrerisme que havia anat caient des de la vaga de 1902 a Barcelona.

1907 Eleccions provincials. Es presenten sota un únic programa. El Programa del Tívoli.

Primer principi de coincidència, enrobustit per seguides manifestacions de l'opinió catalana, és l'affirmació que la llei anomenada de les jurisdicccions ha de derogar-se... Dignificar el sufragi, corromput, més ben dit, ignorat com a funció lliure dels ciutadans que amb l'emissió del vot trien la representació nacional, és un altre objectiu i objectiu primordial de la Solidaritat.

Moltes de les funcions d'ensenyança, beneficència i obres públiques han d'ésser confiades a organismes regionals, representatius de la personalitat de les regions, amb possessió de mitjans propis per a exercitar-les.

Els municipis han d'ésser restituïts a llur veritable condició de societats naturals, amb esfera d'acció pròpia seva, i diferent i independent de l'Estat...

Solidaritat Catalana. Programa del Tívoli. 1907

Les eleccions provincials i més tard les general van ser un veritable èxit. Obtenint 41 del 44 escons però la Setmana tràgica acabarà disseminant aquest grup.

La càrrega de Casas

LA SETMANA TRÀGICA

Índex:

1- La conferència d'Algesires.

2- El conflicte al Marroc

3- Els fets de la Setmana Tràgica.

4- La càrrega de R.Casas

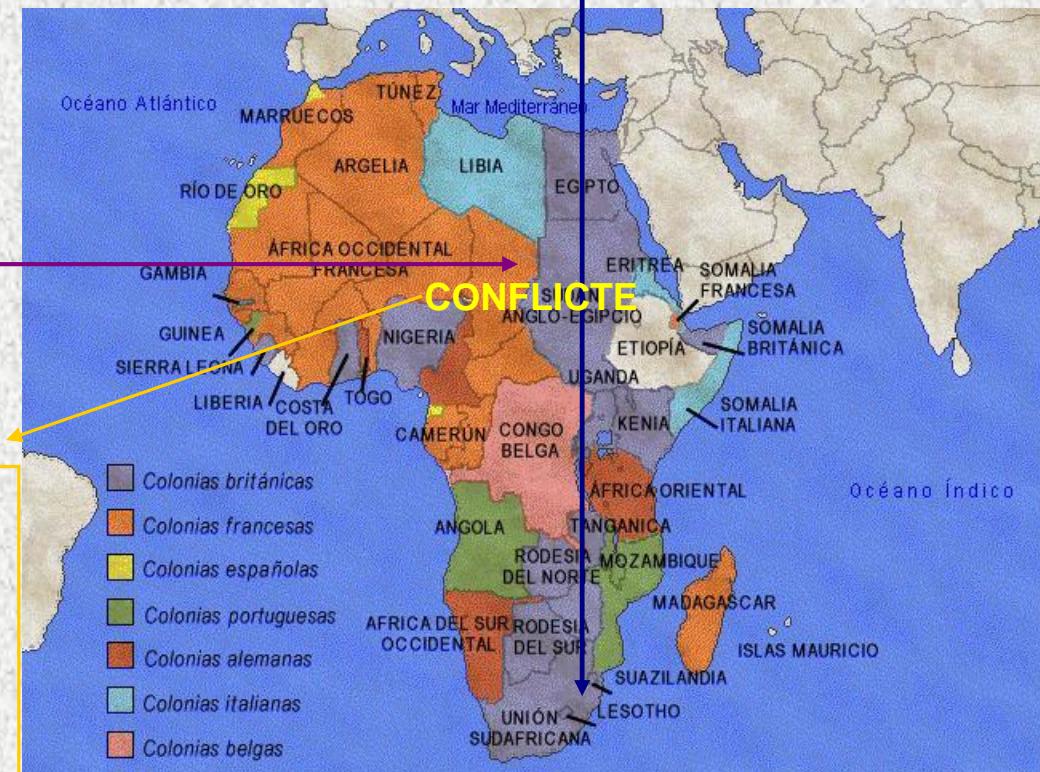
5- Conseqüències.

1- LA CONFERÈNCIA D'ALGESIRES.

França pretén establir un eix O-E des de els seus dominis a Algèria.

Gran Bretanya pretén fer un eix N-S unit per la línia del ferrocarril El Caire-El Cap

1884 Conferència de Berlín impulsada pel canceller alemany Otto von Bismarck. Alemanya pretén establir-se com a poder diplomàtic internacional. Els seus objectius neixen de la necessitat de fer un bloqueig internacional contra França.

França i Espanya estableixen les fronteres sobre els seus territoris al Marroc.

1905 Primer conflicte del Marroc

Guillem II viatja a la zona i recolza als sectors marroquins que reclamen la independència.

França amenaça amb una declaració de guerra.

1906 Conferència a la ciutat espanyola d'Algesires.

Espanya rebrà l'encàrrec de pacificar la zona del Rif = *africanistes*

¿Què representava per Espanya aquest territori del Rif?

A nivell econòmic: Espanya tenia grans interessos en les mines del Rif (plom i ferro), mineral que explotaria la Companyia del Nord Africà i la Societat Espanyola de mines del Rif.

A nivell polític: Podien tornar a formar part de la política colonial internacional, recuperar el paper perdut després de la guerra de Cuba.

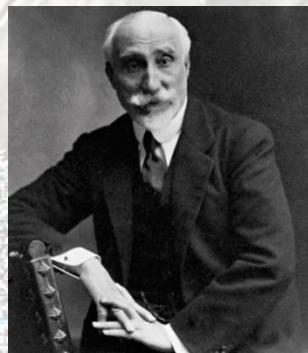
2. EL CONFLICTE AL MARROC

Estableix una aliança amb el rei Bu Hamara = les cabiles es manifesten contraris.

Bu Hamara es empresonat i mort. Les cabiles ataquen als treballadors espanyols de les mines.

1909 Desastre al **Barranco del Lobo** (*gairebé un milers morts*)

Derrota espanyola.

Maura crida als reservistes a la guerra.

"[...] ya es hora de oponer a los atrevimientos de nuestros gobernantes algo más que el asombro seguido de resignación fatalista, algo más que las maldiciones murmuradas, algo más que las protestas semejantes a cohetes que estallan con luces y ruidos, apagándose al punto en cobarde silencio. Forzoso es que alguien, sea quien fuere, clame ante la faz atónita del pueblo español, incitándole a contener enérgicamente las insensateces de los que trajeron la guerra del Rif"

Pérez Galdos.

Barcelona es mobilitza en contra d'aquesta decisió. **INICI DELS CONFLICTES DE LA SETMANA TRÀGICA**

*En el Barranco del Lobo
hay una fuente que mana
sangre de los españoles
que murieron por España.
(en otras versiones "por la
patria")*

*¡Pobrecitas madres,
cuánto llorarán,
al ver que sus hijos
a la guerra van!*

*Ni me lavo ni me peino
ni me pongo la mantilla,
hasta que venga mi novio
de la guerra de Melilla.*

*Melilla ya no es Melilla,
Melilla es un matadero
donde van los españoles
a morir como corderos.*

3. ELS FETS DE LA SETMANA TRÀGICA

Maura no hizo nada para informar a la opinión pública. En cambio, la prensa izquierdista supo explotar la idea de que el gobierno sacrificaba la vida de los obreros españoles para proteger los negocios mineros de unos cuantos ricos... Los que iban a Marruecos a morir eran sólo los pobres, los que no tenían 2000 pesetas para la “redención en metálico”. Además, los hombres movilizados eran en su mayoría casados y con hijos.

Juan Aviles Farré y DDAA. *Historia política. 1875-1939*

El 18 de Juliol de 1909 es produeix l'embarcament dels reservistes al port de Barcelona

Però cal assenyalar que el que es dona ara durant aquests fets és la unió i radicalització de postures ja anteriors com ara:

- L'antimilitarisme (recordeu els Fets del “Cu-cut!”)
- L'anticlericalisme (consolidat ja des de el segle XIX)
- L'obrerisme

24 de juliol es crea un comitè de vaga format per lerrouxistes, socialistes i anarquistes.

26 de juliol de 1909 Solidaritat Obrera convoca una vaga general a Barcelona.

Malgrat tot ningú va voler liderar aquest moviment de protesta ni lerrouxistes, ni catalanistes de Solidaritat Catalana ni republicans, és a dir, van deixar desemparades les inquietuds del poble.

Visca l'exèrcit, mori la guerra

Afectava sobretot a persones obreres que no havien pogut pagar la redempció en metàl·lic i que a més entenien que anava a la guerra a defensar els interessos polítics i militars tant dels polítics com dels militars i dels banquers.

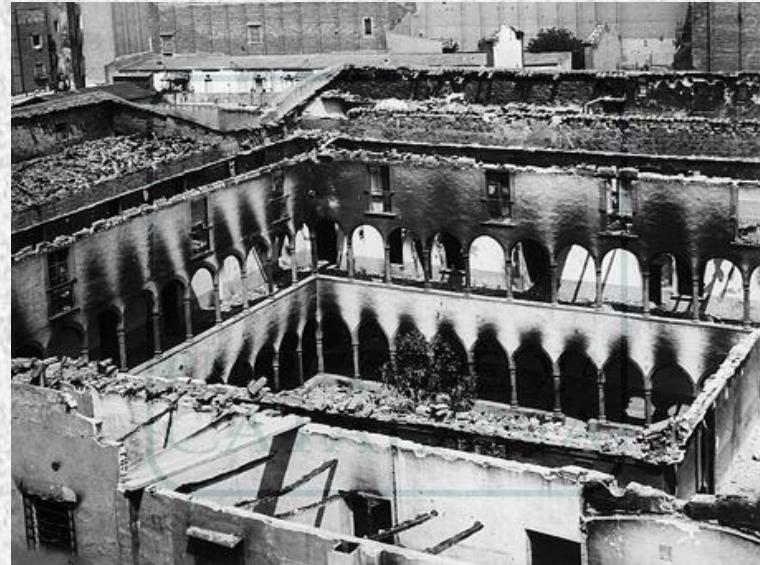
La vaga esdevé una sublevació urbana.

Els vagistes es fan amb armament, aixequen barricades.

Les protestes agafen un caire profundament anticlerical. Es cremen:

- Escoles religioses
- 21 de les 58 esglésies de Barcelona.
- 30 dels 75 convents de Barcelona.

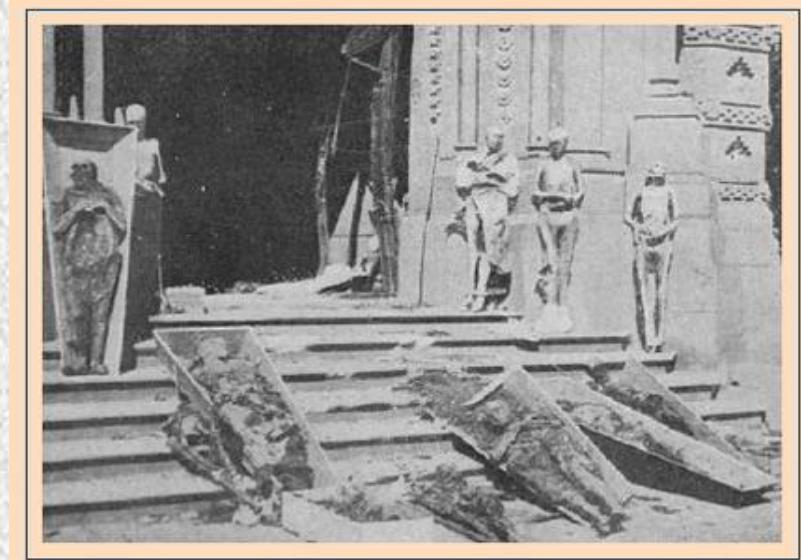
Es cremen objectes de culte

Es profanen tombes.

Es realitzen danses i vexacions amb els cadàvers

En poco tiempo, toda la ciudad ardió. Se quemaron una serie de edificios religiosos en un monumental acto de fe revolucionaria: en la inmesa pira quemaban años de superstición, de dominación, de leyenda oscura. Los librepensadores no daban crédito a sus ojos.

Ferrer i Guardia

El president Maura declara l'Estat de guerra i envia a l'exèrcit.

La tensió decreix i finalment el 2 d'agost es recupera una situació de normalitat.

EL FINAL DEL CONFLICTE

- Es produeixen més d'un centenar de morts.
- Més de 2000 detinguts.
- Es realitzen 216 consells de guerra a 1700 persones.

- 175 sentències de desterrament.
- 59 cadenes perpetues
- Tancament dels sindicats i escoles laiques.
- Van ser condemnats a pena de mort **cinc personnes**.

El darrer va ser Francesc Ferrer i Guardia.

Nova Escola

Commoció internacional

«Por negligencia o estupidez, el gobierno ha confundido la libertad de instrucción y conciencia, el derecho innato a razonar y expresar su pensamiento, con el derecho de oposición, asimilándolo a una agitación criminal»;

The Times

Manifestació a Bèlgica a favor de l'alliberament de Ferrer i Guardia.

Cómo podéis permanecer así de tranquilos en vuestra casa y en vuestras ocupaciones sabiendo que un día, de buena mañana, en lo alto de Montjuïc, sacarán del castillo un hombre atado, y lo harán pasar ante el cielo y el mundo y el mar, y el puerto que trafica y la ciudad que se levanta indiferente y poco a poco, muy poco a poco, para que no tenga que esperar, lo llevarán a un rincón del foso, y allí cuando sea la hora, aquel hombre, aquella obra magna de Dios en cuerpo y alma, vivo, con todas sus capacidades y sentidos, con este mismo afán de vida que tenéis vosotros se arrodillará de cara al muro, y le meterán cuatro tiros en la cabeza, y él dará un salto y caerá muerto como un conejo... él, que era un hombre tan hombre como vosotros... ¡acaso más que vosotros!

Joan Maragall, La ciudad del perdón publicat a La Veu de Catalunya.

5. CONSEQÜÈNCIES DE LA SETMANA TRÀGICA

- Caiguda del govern de Maura (Puja al govern durant uns mesos Segismundo Moret)
- La manca d'implicació política provoca un desengany de les forces socials i la vinculació amb el sindicalisme apolític.
- Pèrdua de vots de la Lliga Regionalista i enderrocamen^tt de Solidaritat Catalana.
- Els lerrouxistes i els republicans nacionalistes tot i no dirigir el moviment va aconseguir augmentar el seu recolzament polític social. .
- Esdevindrà a nova manera de fer del proletariat.
- S'accusa a la Lliga d'aprovar la repressió contra Catalunya. Les forces catalanistes d'esquerres s'uneixen i es crea la Unió Federal Nacionalista Republicana (1910).

Els fets de la Setmana Tràgica van ser una explosió de colera espontània. No va existir cap coordinació amb la resta del país.

No va ser organitzat, planificat ni dirigit per cap grup revolucionari.

Per què es va produir aquest atac tant desmesurat contra l'església?

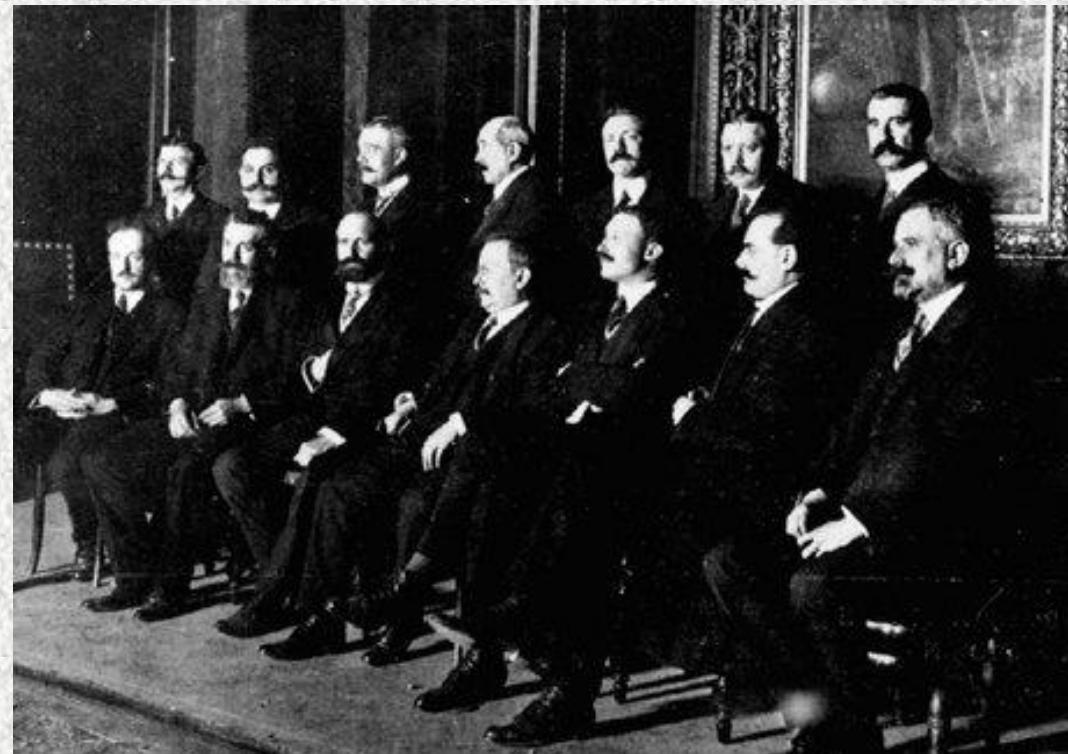
- L'anticlericalisme és un fenomen complex arrelat a sectors de la societat espanyola. Les forces progressistes i anarquistes culpaven a l'església de la situació d'endarreriment del país.
- L'església tornava a tenir un paper important amb la Restauració.
- El rei mostrava a l'exèrcit i a l'església com base de la seva política.
- El lerrouxisme havia iniciat una forta campanya anticlerical.

Al 1909 van esclatar rancúnies existents durant dècades a la societat.

LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

Índex:

- 1 - Les Mancomunitats
- 2 - La creació de la Mancomunitat de Catalunya
- 3 - El govern de la Mancomunitat
- 4 - La lluita per l'autonomia

1. LES MANCOMUNITATS

La Lliga era un dels partits catalanistes més importants.

Calia un reforma de Catalunya que partís de:

- Reforma d'infraestructures.
- Reforma educativa
- Fomentar la cultura i la llengua catalana.

Objectius de Diputació de Barcelona a partir de la presidència de E. Prat de la Riba al 1907

1907: Es crea l'Institut d'Estudis Catalans i la Biblioteca (de Catalunya)

1913: Es crea el Consell d'Investigació Pedagògica.

Calia unir forces per desenvolupar un autogovern i una gestió general que impliqués a les 4 diputacions catalanes (Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona)

De la Diputació de Barcelona neix la idea de presentar una proposta al govern que es farà efectiva en octubre de 1911 amb les «Bases de Mancomunitat Catalana» signada per les 4 diputacions. Es presentarà al govern central.

1912: Canalejas aprova el projecte de Mancomunitats tot i tenir figures contraries a la llei dintre del seu propi partit.

L'assassinat de Canalejas aturarà el procés.

Al partit liberal cada vegada hi han més postures anticatalanistes.

El partit conservador creu que aquella és una iniciativa dels liberals i així no la portaran a terme.

El 5 de juny de 1913 el Congrés del Diputat aprovava la llei. El 12 de novembre Canalejas és assassinat abans que aproves la llei el senat. El nou president Eduardo Dato aprovarà definitivament la llei aprovada pel Senat el desembre de 1913.

LA LLEI DE MANCOMUNITATS PERMETIA MANCOMUNAR DIPUTACIONS AMB FINALITATS EXCLUSIVAMENT ADMINISTRATIVES. DE TOTA ESPANYA NOMÉS ES VAN MANCOMUNAR LES PROVINCIES CATALANES.

A propuesta del Ministro de la Gobernación. y de acuerdo con mi Consejo de Ministros.

Vengo en decretar lo siguiente :

ARTÍCULO 1º

Para fines exclusivamente administrativos que sean de la competencia de las provincias, podrán éstas mancomunarse. La iniciativa para procurarlo podrá partir del Gobierno, de cualquiera de las Diputaciones Provinciales o de uno o de varios Ayuntamientos que reúnan el 10 por 100 cuando menos de los habitantes de las respectivas provincias. Las Corporaciones solicitadas o requeridas por la entidad iniciadora de la constitución de la mancomunidad, cuando estén dispuestas a concertarse, designarán sus representantes y una vez reunidos procederán éstos a la redacción del oportuno proyecto.

Si el Gobierno concede la autorización, la mancomunidad se constituirá con plena y absoluta capacidad y personalidad jurídicas para cumplir los fines taxativamente consignados en el acuerdo o propuesta.

Con exclusiva relación a los mismos, representados por su Presidente y por medio de una Junta general de los diputados de las provincias asociadas y de un Consejo permanente nombrado por éstas, podrá ejercer las facultades y realizar los servicios que puedan concedérsele, de entre los que por ley correspondan exclusivamente a las Diputaciones Provinciales.

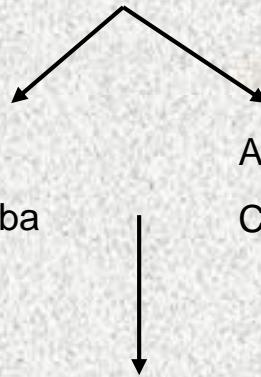
El Gobierno, por Real decreto acordado en Consejo de Ministros, a propuesta del de la Gobernación, podrá ordenar la disolución de la mancomunidad, siempre que en sus acuerdos y propuestas resulte infringida alguna ley del Reino, o, cuando de aquéllos pueda inferirse algún peligro para el orden público o los altos intereses de la Nación

2. LA CREACIÓ DE LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

6-IV-1914 es constitueix la Mancomunitat de Catalunya

Presidència
E.Prat de la Riba
(1914-1917)

Assemblea (96 diputats)
Consell permanent de 8 membres

Josep Puig i
Cadafalch
(1917-1923)

Alfons Sala
(1923-1924)

1924 Es suprimeix
per ordre de Primo
de Rivera.

El moment d'ara, aquest moment que G. a D. he pogut viure, en que neix, en que comença a ser la Mancomunitat, en un moment de gran transcendència per la terra catalana. Som a una girada fonamental decisiva, de la vida catalana: la Mancomunitat clou un període, i n'obra, n'inicia un altre. Cloem el període que comença amb la caiguda de Barcelona amb el decret de Nova Planta, amb la supressió del Consell de Cent, i de la Generalitat; i n'inicien un altre que és el demà, que és el pervindre...

Aquest any es compleixen 200 anys que Catalunya en una lluita en torn de qüestions dinàstiques va perdre el regim autonòmic que lliurava una part del seu Govern a la seva representació popular i aristocràtica.

Durant aquesta dos segles cap institució nascuda de la seva voluntat i plena del seu esperit, que la representés tota sencera, com sencera la representaven i dirigien, les juntes de Brassos i l'antiga Diputació que varen llegar-nos aquesta Casa.

Doncs bé senyors diputats; des d'ara, des d'aquest moment que hem pogut viure, Catalunya tindrà una institució que la representarà tota sencera que donarà forma corporal a la seva unitat espiritual, que donarà una organització jurídica a la seva personalitat.

Però la Mancomunitat ens planteja amb mes urgència que mai, un altre problema, un problema de poder, de funcions d'autonomia. L'Estat que autoritza a les províncies per a Mancomunar-se no s'ha desensenyorit de res, no ha traspascat a la Mancomunitat cap de les funcions que congestionen l'administració central. I sense les delegacions, la Mancomunitat que com a personalitat és tot, com a poder no és res; és el paper i el segell de que parlava un il·lustre amic que m'escolta, és la capsa buida, és el vas que espera el contingut. La nostra feina capital, doncs, durant aquest primer període és estudiar, preparar i obtenir les delegacions. I això suposa dificultats de tota mena.

Mancomunitat de Catalunya

Article 1. Les províncies de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, acollint-se al Reial decret de 18 de desembre de 1913, s'uneixen indefinidament per constituir la Mancomunitat catalana [...].

Article 2. Seran competència de la Mancomunitat tots els serveis i totes les funcions que la legislació provincial vigent permet establir i exercitar a les diputacions provincials.

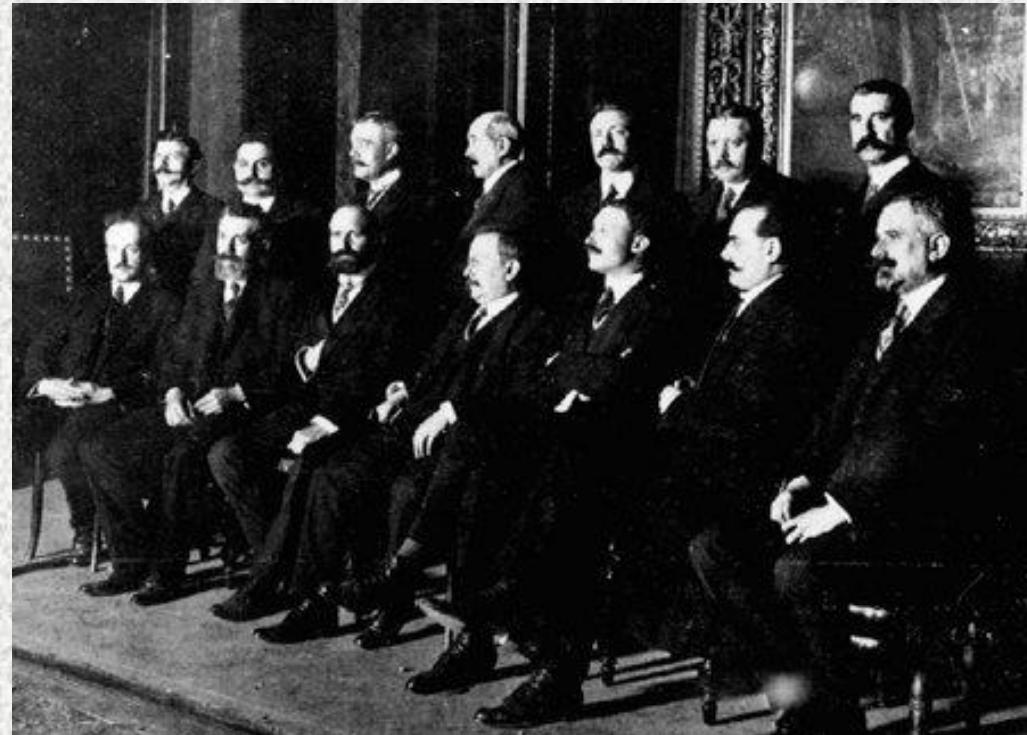
[...] Així mateix, seran de competència de la Mancomunitat i són, per tant, traspassats a la mateixa, els següents serveis de les diputacions mancomunades:

1. Construcció de carreteres dels actuals plans provincials [...].

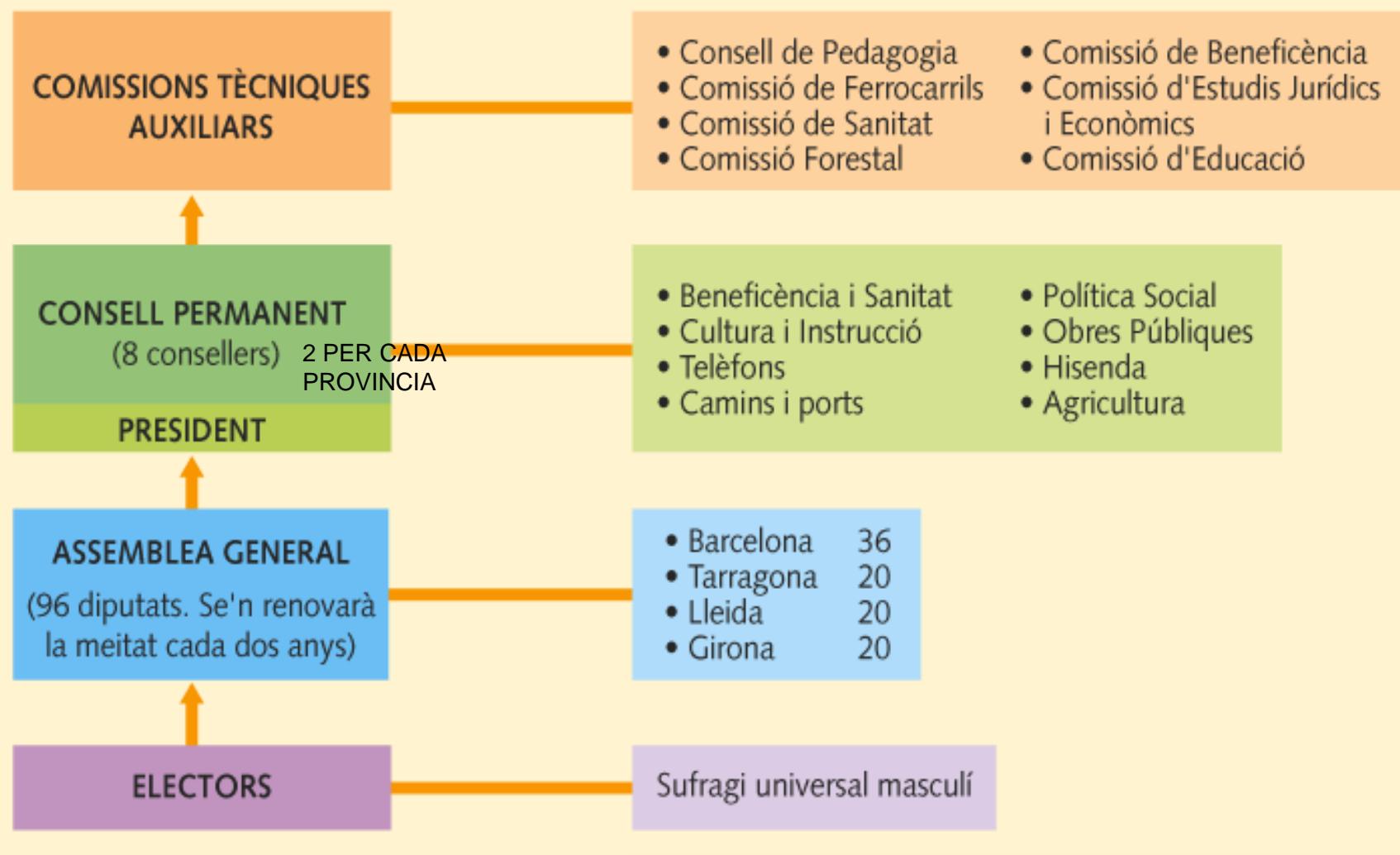
6. Els serveis que amb posterioritat a la constitució de la Mancomunitat una o més diputacions acordin traspasar a la Mancomunitat [...].

Article 4. La Mancomunitat serà representada pel president i governada per una Junta o Assemblea deliberant i un Consell permanent.

FONT: Estatut de la Mancomunitat de Catalunya, aprovat per les quatre diputacions provincials catalanes (9 gener 1914)

LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

3. EL GOVERN DE LA MANCOMUNITAT

La Mancomunitat tindrà majoritàriament com a política la proposada per la Lliga que era el partit majoritari sense assolir mai a majoria absoluta.

Objectiu principal. Modernitzar Catalunya a partir de dotar a tots els municipis de Catalunya de carreteres i camins d'accés, de telèfon, d'escola pública i una biblioteca popular a cada comarca.

Problemes: El procés de cessió de competències de les províncies a la Mancomunitat va ser lent i no va finalitzar fins 1920. La mancomunitat també va disposar de molt pocs recursos econòmics i només va durar uns anys fins 1924.

Farà una política encaminada a:

- Desenvolupar un projecte econòmic = xarxa viària, reforma postal i telefònica.

Pla d'acció agrària = modernització del camp i l'agricultura.

Estudis agraris, cooperativisme agrari, investigació etc....

- Foment de la cultura i la llengua = Biblioteques populars

Ofereix una àmplia oferta que es pot dividir en vuit grans àmbits:
l'ensenyament superior, normal, primari, tècnic i industrial, comercial,
artístic, popular i professional

Unificació ortogràfica (Pompeu Fabra) = Diccionari general

Entitats de catalogació i protecció del patrimoni cultural.

Renovació pedagògica:

- Modernització de l'Escola Industrial

- Escola del Treball

- Escola de l'Administració Local

Professionals industrials i comercials

4. LA LLUITA PER L'AUTONOMIA

La Mancomunitat té aspiracions ja que només tenia competència administrativa i l'objectiu era tenir poder legislatiu i de decisió.

1917: Puig i Cadafalch esdevé president de la Mancomunitat.

El gener de 1918 el president dels EEUU presentava els coneguts com 14 punts de Wilson en el context dels acords de pau de la I Guerra Mundial. El punt 14 afirmava:

“La creación de una asociación general de naciones, a constituir mediante pactos específicos con el propósito de garantizar mutuamente la independencia política y la integridad territorial, tanto de los Estados grandes como de los pequeños.”

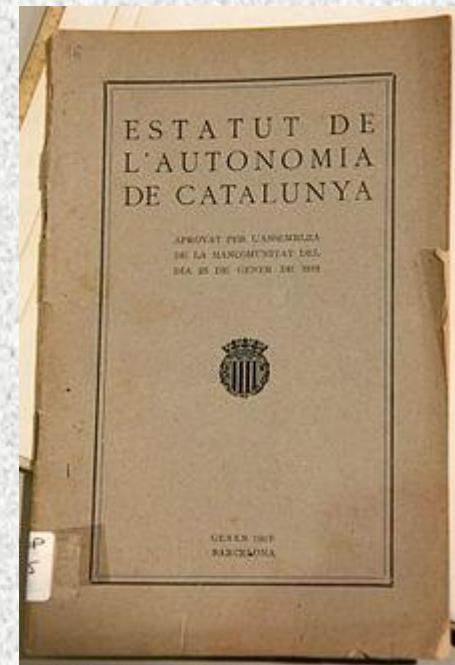
A Europa apareixien així nous estats. Aprofitant la situació es planteja la idea de l'autodeterminació de Catalunya.

1918: La Lliga i la Mancomunitat inicien una campanya a favor de l'autonomia.

1919: Projecte d'Estatut d'Autonomia on s'exposava un parlament i govern propi escollit per sufragi universal.

Tot i tenir el suport d'alguns sectors espanyols com ara el president del govern García Prieto, Alejandro Lerroux o el partit Català Republicà.

La proposta serà rebuda amb un atac indiscriminat contra els catalans a tota Espanya a la premsa, a l'economia, a la política. La tensió provocarà fins i tot la dimissió de García Prieto que estarà com a president del govern només un mes.

Cambó i la Lliga se'n adonen que formar part de governs de coalició a nivell estatal no implicava un apropament al tema o qüestió catalana.

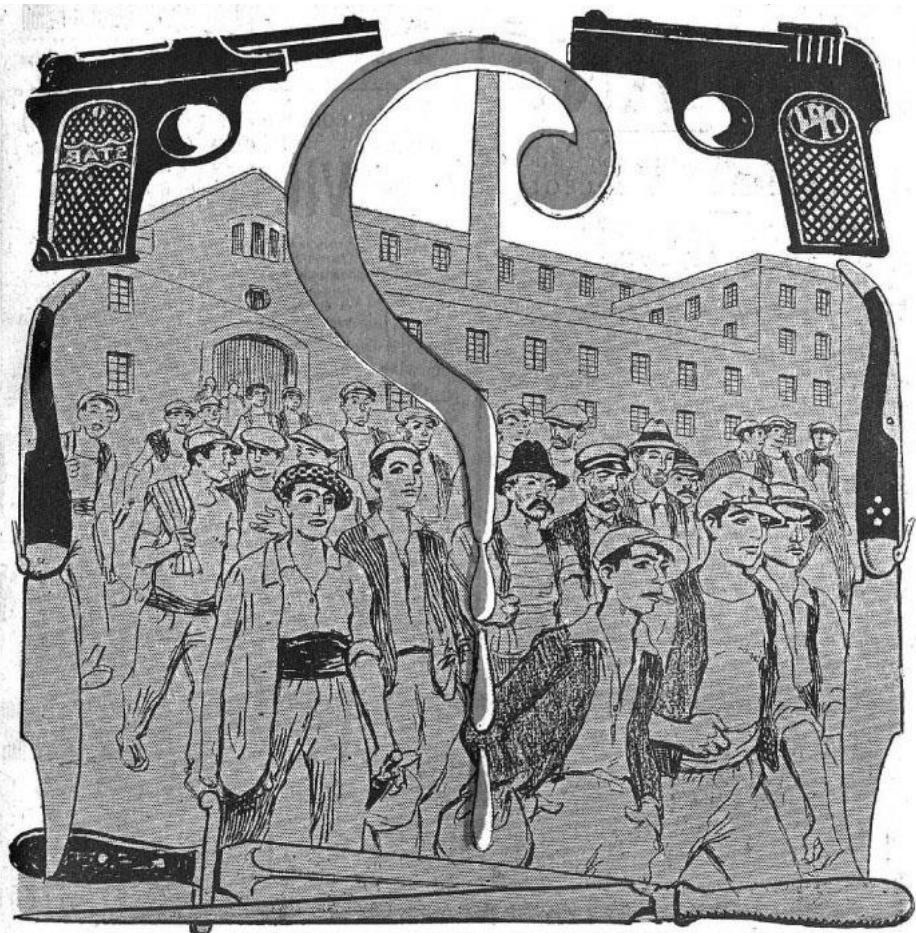
Des de Catalunya aquest fet és vist com una submissió de la Lliga.

Les coalicions amb partits republicans no havien donat el seu fruit.

Calia Catalanitzar el republicanisme (intent per apropar sectors socials apolítics)

2. De la Gran Guerra a l'adveniment de la II República (1914-1931)

A qui li toca, avui?

LA GRAN GUERRA I LA CRISI DEL SISTEMA

Índex:

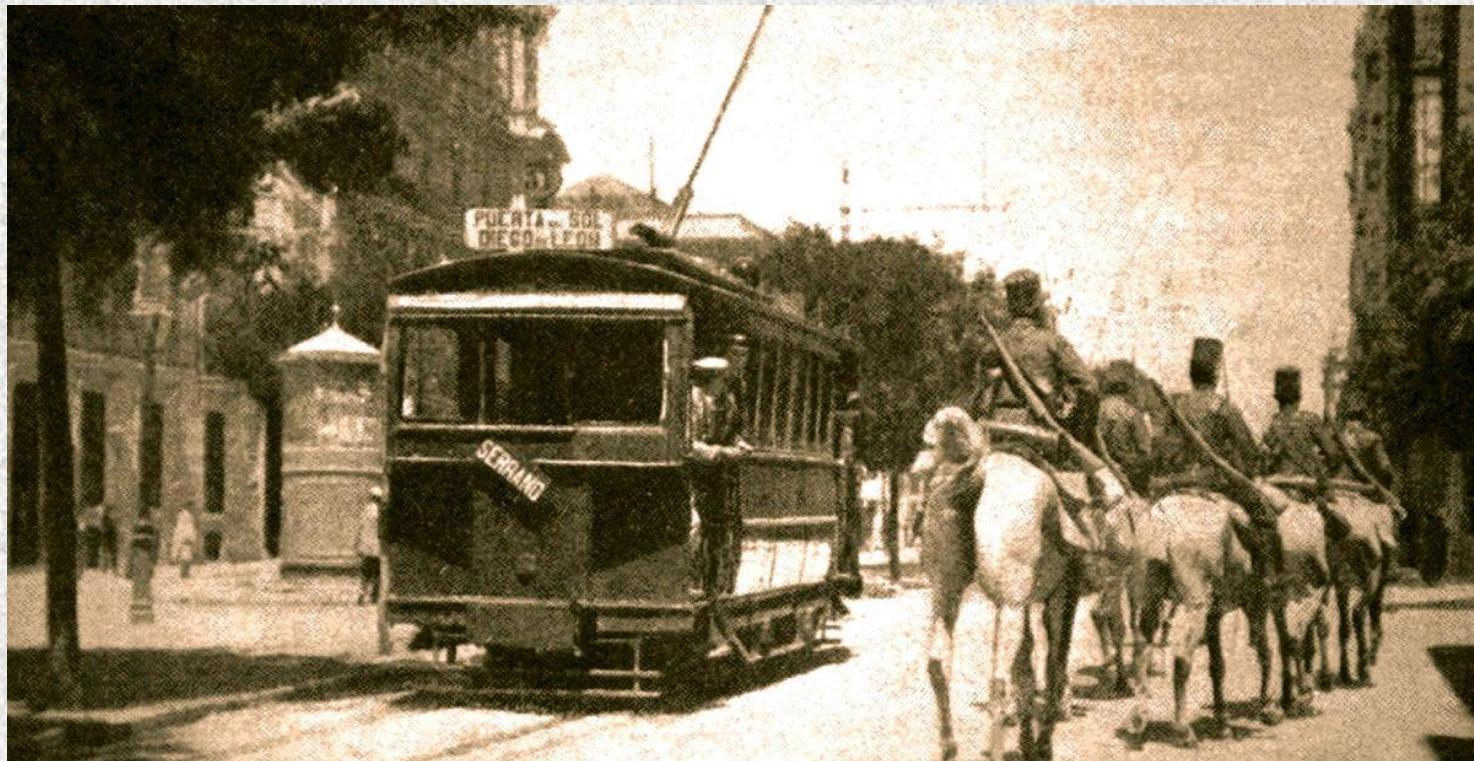
1 - Inici de la Primera guerra Mundial

2- LA CRISI DE 1917:

2.1. Protestes militars: les junes de defensa

2.2. Protestes socials: la gran vaga de 1917

2.3. Crisi Política: l'Assemblea de parlamentaris

LA SITUACIÓ A LES CORTS

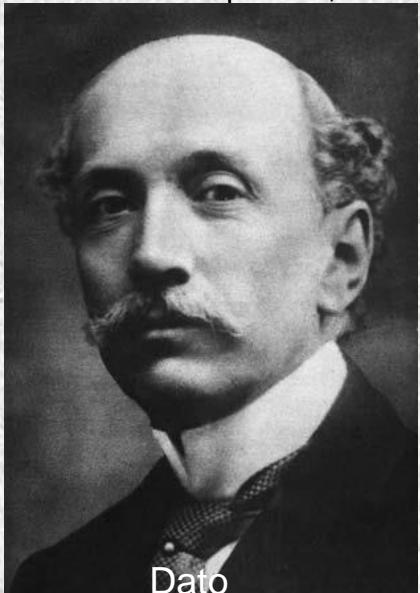
Després de la mort de Canalejas el succeiran dues figures importants.

Eduardo Dato 1913-1915 (partit conservador) Dels 2 anys que va ser president del govern, 18 mesos les Corts estaran tancades.

Romanones 1915- principis de 1917 (partit liberal)

La situació política a Espanya es basava en un **sistema de corrupció portat ara fins a l'extrem**, desvirtuant el sistema creat per Canovas i Sagasta. Existien diputats que responien més a les necessitats locals de cacics i dels clients que no pas als líders dels partits que estaven enfrontats entre sí cada vegada més. Tota una teranyina de lleialtats personals enfosquida pel favor del parentesc, és a dir, cada vegada més les Corts s'omplien de noms i cognoms de familiars propers a les oligarquies imperants a Espanya.

Dato i Romanones van intentar reprendre el camí del *bipartidisme respectuós* d'uns anys enrere, però la situació a Espanya era cada vegada més complexa i inestable (vagues obreres, manifestacions contra la guerra del Marroc, un rei que intervé constantment en política, i a tot això cal afegir ara l'esclat de la GRAN GUERRA.

Dato

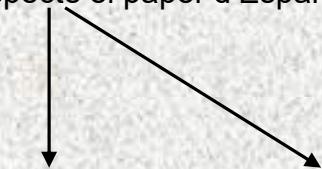

Romanones

1914 Inici de la Primera Guerra Mundial

Conflict entre els imperis centrals (Àustria-Hongria i Alemanya) i els aliats (Fr, GB, Rússia).

Divisió respecte el paper d'Espanya a la Guerra

Aliadòfils

Gairebé tots els liberals, reformistes, republicans i socialistes.

Germanòfils

Carlins, joves seguidors de Maura, nobles, gran part de l'exercit i l'església.

"(...) Según comunican de Sarajevo, capital de Bosnia, en dicha población han sido hoy (día 28) víctimas de un atentado criminal el archiduque heredero del Trono de Austria, Francisco Fernando, y su esposa, la condesa Choteck de Chotkowa, duquesa de Hohenberg (...) Aunque (...) Faltan muchos pormenores relativos a la forma en que se perpetró el atentado, el relato telegráfico desde Sarajevo da idea muy completa de toda la magnitud de la tragedia (...) Una vez terminada la recepción, el archiduque Francisco Fernando y la condesa Sofía volvieron a ocupar el automóvil para trasladarse a Konak (...) De repente, un joven empuñando una pistola Browning llegó hasta el automóvil e hizo cinco disparos, primero sobre el archiduque y después sobre su esposa (...) los dos heridos fueron trasladados a Konak, en donde se les prodigó todo género de auxilios. Desgraciadamente, todo ello resultó inútil, y los dos esposos (...) fallecieron a los pocos momentos de llegar a Palacio (...) Llámase el agresor Princip, tiene diecinueve años, es estudiante del último del Liceo (instituto) y es natural de Grahovo (...)."

ABC, lunes 29 de junio de 1914

Dato declara neutral a l'Estat espanyol

La demanda estrangera va provocar un procés d'expansió industrial i comercial a Espanya. Es va obtenir un gran benefici empresarial (exportar productes i aliments). Gran part dels productes van patir una forta inflació causada per la gran demanda. L'augment del preu dels productes va significar una pèrdua del poder adquisitiu de les famílies amb greus problemes per alimentar-se.

Creixement extraordinari de les vagues i els conflictes socials.

Dificultats del sistema de la Restauració

El creixent descontentament militar

La conflictivitat social

Onada de protestes generalitzades agreujades per la situació econòmica provocada per la Primera Guerra Mundial

2- LA CRISI DE 1917: ELS DARRERS ANYS DEL SISTEMA DE LA RESTAURACIÓ

2.1 PROTESTES MILITARS: LES JUNTES DE DEFENSA

Existeix una divisió entre els *militars africanistes i els peninsulars*. Els primers eren aquells que havien lluitat al Marroc, no tenien molt respecte per les autoritats civils ja que al Marroc ells ostentaven gairebé tot el poder de decisió i ascendien més ràpidament en la carrera militar.

Els peninsulars, per la seva banda, obeïen les ordres directes del govern, estaven constantment actuant per aturar problemes civils com ara les vagues i tenien menys recompenses que els africanistes.

L'ascens per **mèrits de guerra** havia provocat un elevat nombre d'oficials en relació al de soldats.

La situació econòmica (la inflació) provocava un deteriorament dels sous militars.

Les **Juntes de Defensa** apareixen en el context de la situació provocada en gran mesura per la Primera Guerra Mundial i la Guerra del Marroc. Neixen amb l'objectiu de denunciar els greuges que patien els militars peninsulars a causa de:

- La pèrdua econòmica provocada per la inflació que es donarà a Espanya durant la Primera Guerra Mundial.
- Els ascensos per mèrits de guerra dels que gaudien els militars africanistes.
- Les intencions del govern de reformar l'exèrcit i reduir el número d'oficials a més de la manca de modernització de les infraestructures militars.

Es culpabilitza al govern dels greuges de l'exèrcit i es reivindica la necessitat d'una renovació política.

Eduardo Dato (pujava de nou a la presidència del govern al juny de 1917) davant la por de que es produueixi una aliança entre militars, forces socials i nacionalistes cedeix en la creació de les Juntes de Defensa. Els militars havien provocat al govern i havien guanyat.

Què són les Junes de Defensa?

Es tracta d'una organització il·legal amb un caràcter sindical que vetllava per la millora de la situació dels militars. Malgrat tot, violava la normativa interna que prohibia les organitzacions sindicals d'aquest tipus. En diferents ocasions es va ordenar la dissolució d'aquestes Junes però l'ordre serà desobeïda fins al punt d'haver d'arrestar alguns militars.

L'1 de juny de 1917 seran detinguts els membres de la Junta d'Infanteria de Barcelona. El president Dato no pot posar-se en contra a l'exercit.

Definitivament, la pressió, el context de la I^a Guerra Mundial i la situació d'instabilitat provocaran que al 1917 **es legalitzin els estatuts d'aquestes Junes** i s'alliberin als presoners.

Entre altres repercussions aquests fets van provocar la **dimissió del president del govern García Prieto**, a més és tornava a recompensar als militars per una conducta poc adequada tal i com va succeir el 1906 amb la **Llei de Jurisdiccions** després dels *Fets del Cu-cut!*

“El Barranco del Lobo y sus recompensas otorgadas al calor del eterno favoritismo evidenciaron lo que ocurrió más adelante. Se premió el “desastre” y se siguió sin querer escuchar la voz amiga de los militares prestigiosos que repudiaban aquellos procedimientos, consistentes para los que disponían de favor de Madrid, en ascensos y en concesiones de empresas.

Una necesidad se notaba, pues, los que miraban en lo sucedido el descrédito de España y del Ejército se impacientaban. Las reuniones espontáneas se sucedían en los cuartos de banderas. “Fulanito ascendido a coronel!” decían unos. Estas cosas se repetían y se divulgaban en el seno del Ejército. El descontento cundía, pero -siempre en el mismo olvido- pasado 1909 y los años sucesivos con sus escaramuzas, nadie se volvió a acordar de las necesidades del ejército.

La descomposición política en Madrid volvió a avivar el sentimiento de justicia y la indignación vibró espontáneamente.”

Ex coronel Márquez y J.M Capo “Las Juntas militares de Defensa”. 1923

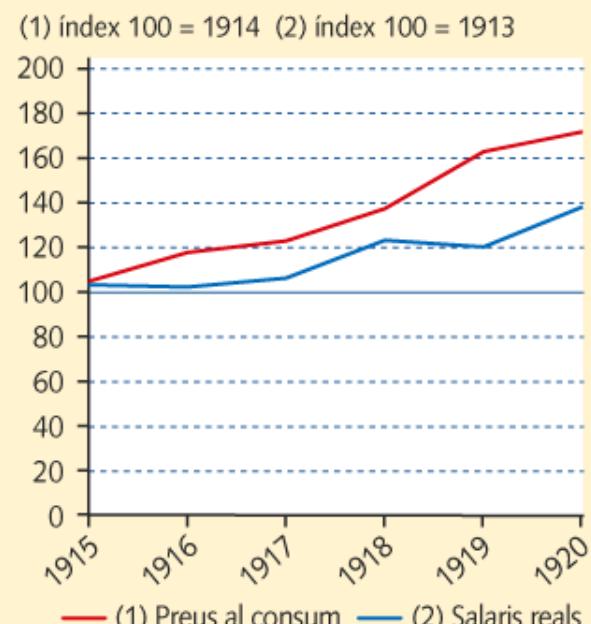
2.2 PROTESTES SOCIALES.

A partir de 1916 es produeix un enorme creixement de vagues i protestes socials. La majoria eren per denunciar la **carestia** amb la que es vivia arran de la inflació provocada per la Gran Guerra, en moltes ocasions s'aprofitava per manifestar **l'oposició a la guerra del Marroc**. De totes, la més important es produirà el **18 de desembre de 1916** amb una parada de 24 hores a tota Espanya, aquesta era fins llavors la major mobilització que s'havia donat mai al país.

El 1917 la **CNT i UGT signen un manifest conjunt** per aturar la pujada de preus impulsada pel govern.

ANY	CNT	UGT	VAGUES
1915	15000		169
1916	30.000	76.000	237
1917		99.520	306
1918	75.000	89.061	463
1919	350.000	160.480	895
1920	715.000	211.342	1060

PREUS I SALARIS* (1915-1920)

MANIFIESTO CONJUNTO UGT-CNT (Madrid, 27 de marzo de 1917)

“Mas, a pesar de nuestras advertencias serenas, de nuestras quejas metódicas y reflexivamente fundamentadas y de nuestras protestas, tal vez más prudentes y mesuradas de lo que exige la agudeza de los dolores que el país padece, es lo cierto que cada día que pasa representa para el proletariado una agravación creciente de la miseria ocasionada por la carestía de las subsistencias y por la falta de trabajo. Los representantes de la Unión General de Trabajadores y los de la Confederación Nacional del Trabajo han acordado por unanimidad:

Primero. Que en vista del examen detenido y desapasionado que los firmantes de este documento han hecho de la situación actual y de la actuación de los gobernantes y del Parlamento; no encontrando, a pesar de sus buenos deseos, satisfechas las demandas formuladas por el último congreso de la Unión General de Trabajadores y Asamblea de Valencia, y con el fin de obligar a las clases dominantes a aquellos cambios fundamentales de sistema que garanticen al pueblo el mínimo de las condiciones decorosas de vida y de

desarrollo de sus actividades emancipadoras, se impone que el proletariado español emplee la huelga general, sin plazo definido de terminación, como el arma más poderosa que posee para reivindicar sus derechos.

Segundo. Que a partir de este momento, sin interrumpir su acción constante de reivindicaciones sociales, los organismos proletarios, de acuerdo con sus elementos directivos, procederán a la adopción de todas aquellas medidas que consideren adecuadas al éxito de la huelga general, hallándose preparados para el momento en que haya de comenzar este movimiento.”

El juny de 1917 els **ferroviaris de València** convoquen una vaga que es salda amb una gran repressió i acomiadaments. Per solidaritat la resta de ferroviaris espanyols iniciaran una **vaga general indefinida el 13 d'agost de 1917** reclamant que tornin a ser readmesos els seus companys valencians acomiadats. La por del govern és extrema ja que a Rússia els fets anuncien una revolució imminent. La vaga té un fort component polític:

- Es comencen a sentir moltes veus que reclamen la proclamació de la República.
 - Reclamen un govern provisional que convoqui les Corts constituents.
 - Es demana un sistema electoral net.

ELS CONFLICTES A ESPANYA L'ANY 1917

A Barcelona la vaga durarà 5 dies i causarà 35 morts.

La vaga no té el mateix seguiment a tota Espanya.

Els pagesos gairebé no s'uniran.

Destaca el seguiment a Barcelona, Madrid, País Basc i Astúries.

El govern d'Eduardo Dato declara la **llei marcial** (intervenció de l'exèrcit).

70 morts || 200 ferits || Aproximadament 2000 detinguts.

El resultat de la vaga aguditza la creixent feblesa del règim de la restauració i radicalitza les postures obreres.

La CNT i la UGT seguiran vies per separat a partir d'ara.

La **Lliga** va deixar d'intentar acabar amb el govern i va decidir treballar conjuntament (Primer govern de concentració)

MADRID.—AÑO LI.—NÚM. 18.141

TARIFA DE ANUNCIOS

Categoría	Anuncios nacionales	0,50 pesetas líneas
	Internacionales	2,50 —
	Locales	1,50 —
	Noticias extranjeras	1,50 —
	Correspondencia	1,50 —
	Otros	1,00 —

EL IMPARCIAL

Estilo a sus lectores y suscripciones a presentar
las grandes fiestas de sus casas y fiestas

Número suelto: 5 céntimos

EL IMPARCIAL

DIARIO LIBERAL

FUNDADO POR D. EDUARDO GASSET Y ARTIME

PRECIOS DE SUSCRICIÓN

MADRID. Un año.	1 trimestre	10 pesas
PROVINCIAS	1 Semana	5 pesas
	Periodico Telegrafico	7,50
	Noticias comprendidas en la Unidad periodística	—
	Periodico Telegrafico	10
	Noticias no comprendidas Telegrafico	15

Toda la correspondencia a administrativa debe dirigirse al

Administrador de EL IMPARCIAL. Apartado 122

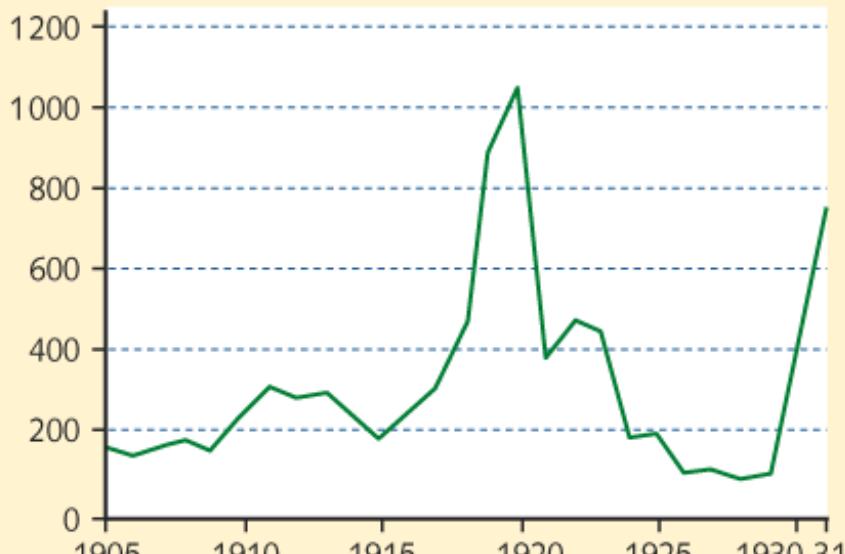
Calle del Duque de Alba, 4

EL PRIMER DIA DE HUELGA GENERAL

Se declara el estado de guerra en toda España

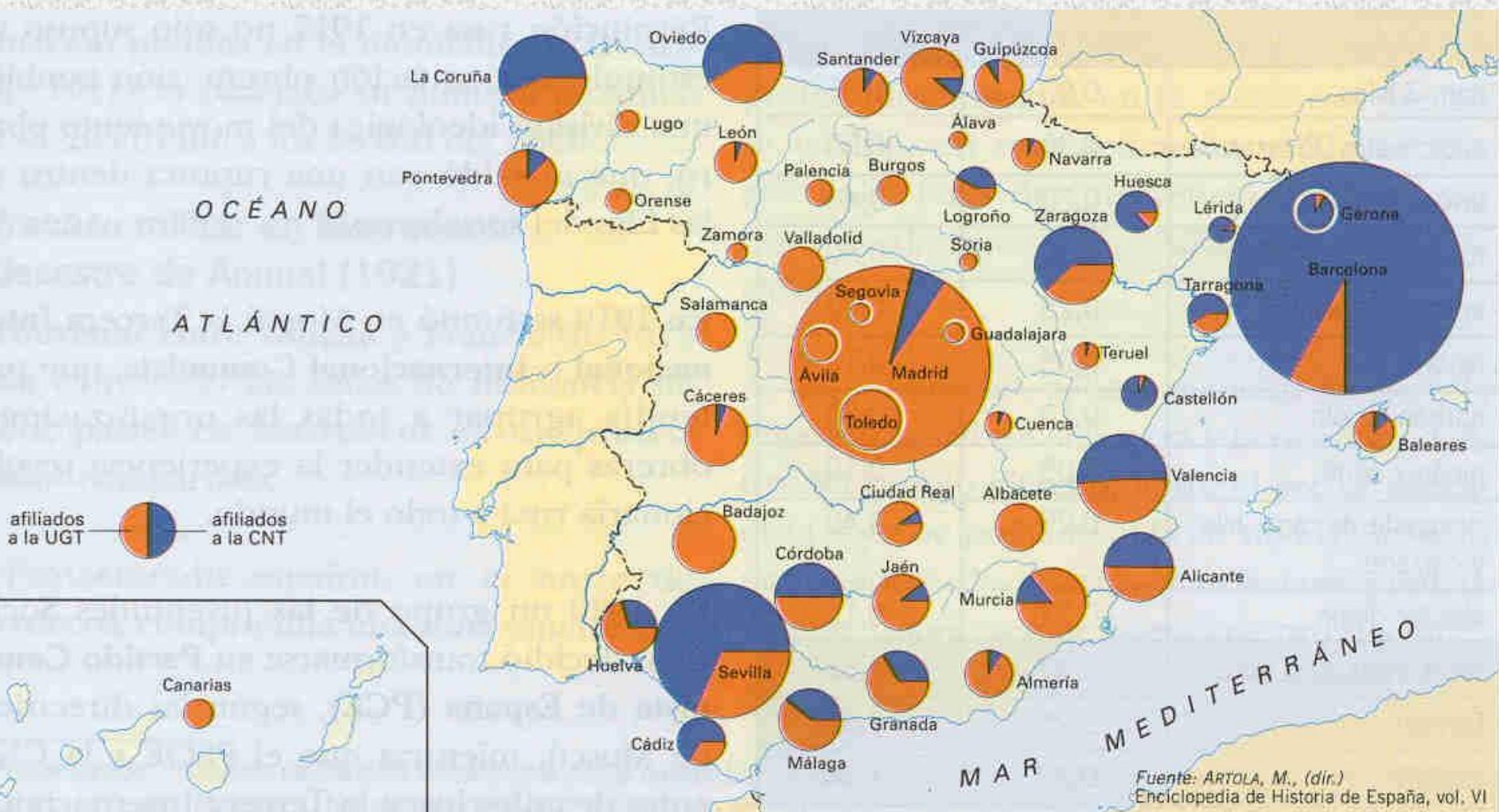
Los obreros que han secundado el paro, lo han hecho por solidaridad más que por convicción

VAGUES A ESPANYA (1905-1931)

— nombre de vagues declarades per any

Els principals **líders obreristes** com Besteiro o Largo Caballero havien estat condemnats a cadena perpetua, penes que poc després seran commutades.

A més el **Rei Alfons XIII** cada vegada era més conscient que la via política poc podia fer per assegurar el seu tro i aniran recolzant-se cada vegada més en els militars, als que veurà com a l'única possibilitat de mantenir la corona i l'ordre a Espanya.

2.3 CRISIS POLÍTICA: L'ASSEMBLEA DE PARLAMENTARIS

A l'Abril 1917 Puja al govern **Eduardo Dato** (Conservador). La resta de forces polítiques reclamen la formació de Corts. A l'octubre de 1917 la **Revolució Bolxevic** triomfa a Rússia i s'estableix un sistema comunista. A Espanya existeix una por real perquè es pugui crear un *efecte dominó* i es pugui produir una revolució semblant al país. Dato aguditza la censura a la premsa en un intent d'evitar que arribin les notícies del que passa a Rússia.

L'ASSEMBLEA DE PARLAMENTARIS

El **context internacional de la Primera Guerra Mundial i la situació de tensió social** van permetre que les Corts espanyoles, sota l'*Estat d'Excepció*, estiguessin tancades durant anys evitant així fer oposició al govern. El 16 de juny de 1917 es reuneixen Pablo Iglesias (PSOE), Melquides Álvarez (Partit Reformista) i Alejandro Lerroux (Partido Republicano Radical) i signen una **Aliança d'Esquerres** amb l'objectiu principal d'iniciar una reforma política i demanen:

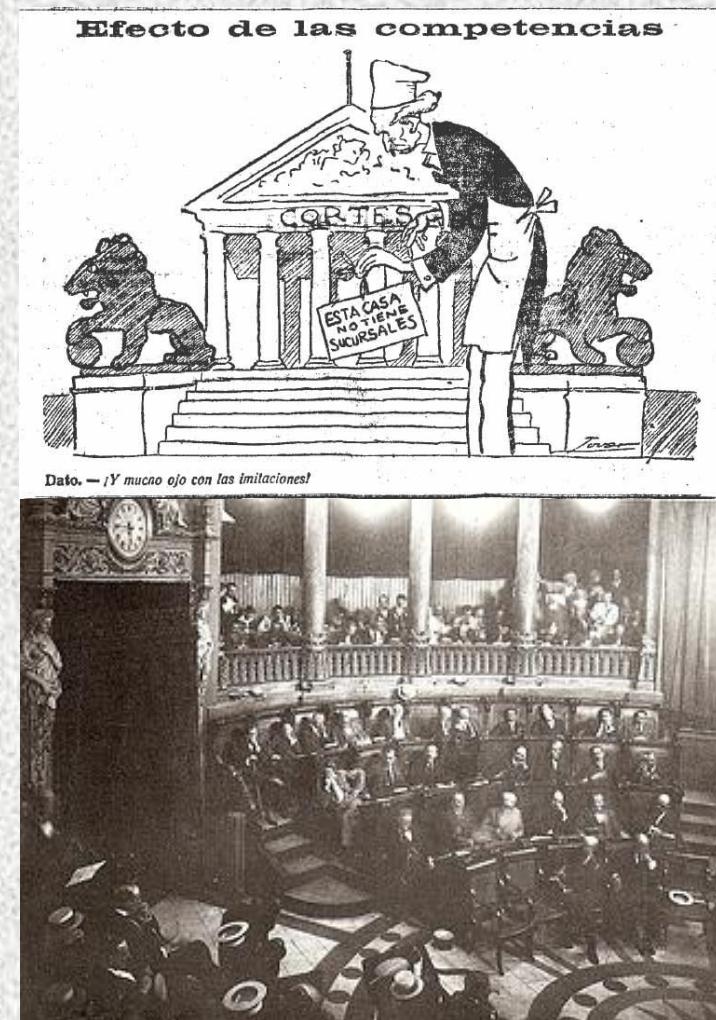
- Obrir de nou les Corts
- Reforma de la Constitució de 1876

El govern es negarà a obrir el parlament i des de Barcelona serà el líder de la Lliga, **Francesc Cambó** qui convoqui el 19 de juliol de 1917 una **Assemblea de Parlamentaris**. Aquesta Assemblea hauria de portar a Barcelona a més dels 700 membres que conformaven les Corts (entre senadors i diputats) i l'objectiu era:

- Crear un govern provisional i convocar eleccions netes a Corts constituents.

Finalment es van presentat a prop de 70 i la reunió va ser dissolta per les forces d'ordre públic. El govern, que la considerava il·legal la va prohibir amb la intervenció de la Guardia civil.

Es va celebrar a la sala de plens de l'ajuntament de Barcelona.

Alguns sectors de l'esquerra demanen a **Dato** que obri les Corts de nou davant de la situació crítica del país. Feia un temps que s'havia consolidat la idea de que calia reformar el text constitucional. L'objectiu era:

- Atorgar la plena sobirania nacional (volien eliminar la sobirania compartida amb el rei).
- Política descentralitzadora.

El govern es negarà a obrir les Corts. Serà des de Barcelona i liderats per Cambó que es convoqui una Assemblea de Parlamentaris. (BCN. 5 -VII-1917). L'objectiu era:

- Formar un **govern provisional** que convoqués Corts constituents netes, sense tupinada, i iniciar la descentralització de l'Estat.

L'assemblea convoca als diputats i senadors a una reunió.

Es celebra el 19 de juliol de 1917. Només aniran 71 dels 760 convocats.

El govern, que la considera il·legal la prohibirà amb la intervenció de la Guardia civil.

Per què va fracassar el moviment parlamentarista?

- No tenen el suport d'importants forces de l'estat com la Monarquia o l'Exèrcit.
- Les continues disputes entre partits els catalanistes conservadors i els progressistes.
- La vaga general convocada a l'agost de 1917 (la burgesia no s'implica per a una revolució)

EL FINAL DEL SISTEMA DE LA RESTAURACIÓ (1917-1923)

Índex:

- 1 - Final del torn de partits
- 2 - El projecte d'Estatut i el catalanisme d'esquerres
- 3 - La conflictivitat social
 - 3.1 El pistolerisme
- 4 - El desastre d'Annual.

1. FINAL DEL TORN DE PARTITS

La crisi del 1917 obliga a crear un **govern de concentració (finals de 1917)** = Conservadors + liberals + La Lliga. L'objectiu és donar estabilitat i unitat al país.

La diferència de postures no els permet iniciar reformes fortes i es limiten a contenir la inflació i l'ordre social.

A finals de 1918 hi ha un retorn al torn dinàstic (Liberals)

La manca de lideratge + creixent discrepància dins de cada partit = manca d'estabilitat

Continues derrotes a la zona d'Annual (Marroc)

El 1921 El rei després del desastre d'Annual encarrega crear un **Govern Nacional** (govern de concentració):

- A. Maura
- E. Dato
- Romanones
- García Prieto
- Cambó
- Partit Reformista*

Fins el 1923 van haver-hi 10 govern que no van governar pràcticament, el parlament estava tancat constantment i el país restava sota un estat d'excepció permanent. No aconsegueixen reformar el sistema ni establir l'ordre institucional.

*Creat al 1912 per Melquiades Álvarez. Partit republicà, contrari al caciquisme i a favor del laïcisme de l'estat. Recolzat per intel·lectuals com Betnito Pérez Galdós, Manuel Azaña, Ortega i Gasset, etc.

Amb la II^a República esdevindrà el Partit Republicà Liberal Demòcrata (PRLD)

2- El catalanisme, Projecte d'Estatut d'Autonomia

La Lliga havia decidit donar un gir polític i radicalitzar la seva postura, això es va donar per diferents motius:

1- Al 1917 havia mort Enric Prat de la Riba (Josep i Puig i Cadafalch passarà a ser president de la Mancomunitat. Cambó passava a ser el gran líder ideològic del partit).

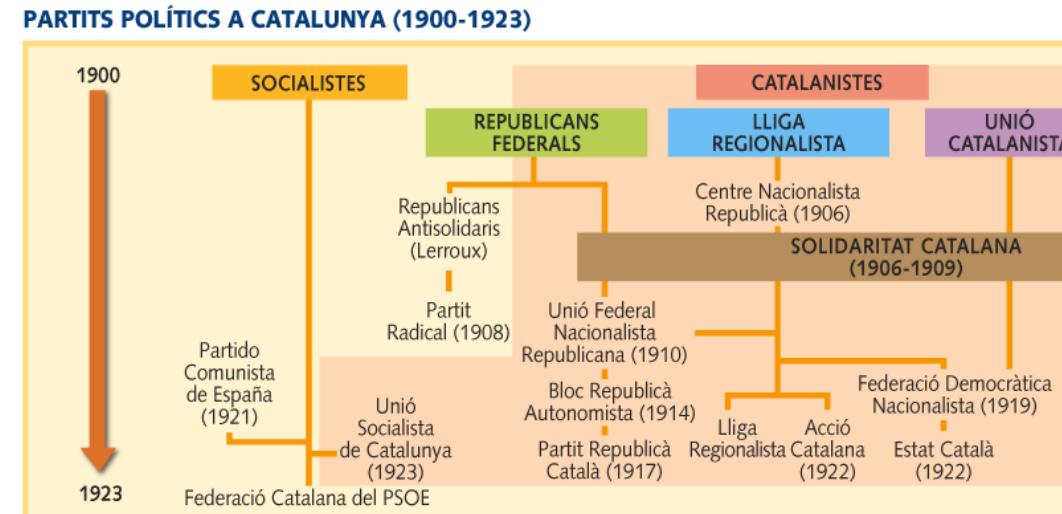
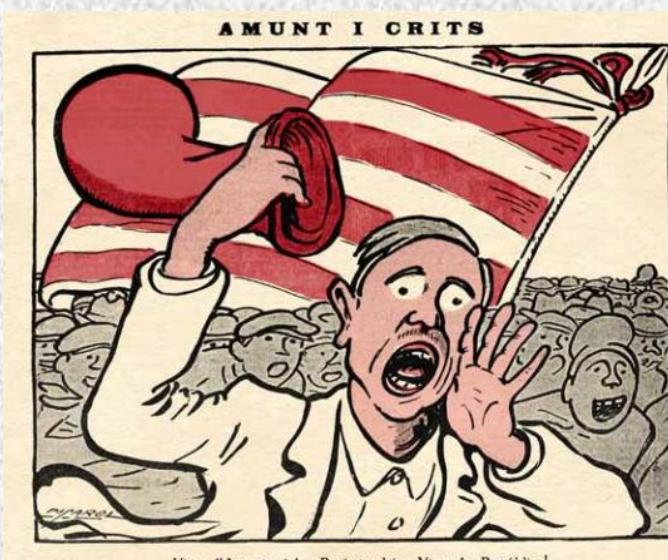
2- La Mancomunitat no donaria autonomia a Catalunya, calia explorar altres opcions.

3- A l'esquerra de la Lliga havia sorgit el **Partit Republicà Català** amb figures com Lluís Companys i Francesc Layret (a favor de l'autodeterminació).

S'inicia així un **projecte d'Estatut d'Autonomia** que serà aprovat per la Mancomunitat entre el 24 i 25 de

4- Els ajuntaments reclamaven més autonomia.

gener de 1919 per una votació realitzada al **Palau de la Música**. Quan el projecte es va presentar a **les Corts a Madrid** va rebre un gran rebuig. Definitivament la situació al Marroc, la vaga de *La Canadenca* i la caiguda del govern de Romanones farà que el projecte estatutari quedi en res.

El Projecte d'Estatut d'Autonomia havia evidenciat i tret a la llum un creixent **anticatalanisme** que s'havia anat consolidant durant el sistema de la Restauració. Ara amb el projecte d'estatut les postures havien sortit a la llum i una gran onada anticatalanista arreu del país va fer una campanya duríssima contra la postura catalana que fins i tot acabarà en un **boicot als productes catalans**.

El 2 de desembre de 1918, dies abans que Catalunya aprovi el seu projecte d'Estatut, representants de les diputacions de les províncies de Castella escriuràn al rei i al president:

"La propaganda corrosiva que, disfrazándose con los nombres de regionalismo, autonomismo y nacionalismo, encubría más hondos fines, se ha arrancado la máscara, concretando en un proyecto de autonomía sus aspiraciones, y esas aspiraciones vulneran de tal modo la soberanía de España que no pueden pasar sin la enérgica protesta de todo el que se llame español."

ECONOMIA I SOCIETAT ESPANYOLA I CATALANA DE PRINCIPIS DE SEGLE XX (FINS 1930)

Durant el segle XIX s'ha viscut un període d'industrialització concentrat a Catalunya i al País Basc. A principis del segle XX ja trobem altres zones industrialitzades com ara Valencia o Madrid, però la indústria catalana és 5 vegades superior al 1930 a la de la resta d'Espanya.

A més del tèxtil, ara la indústria catalana queda més diversificada agafant força sectors com:

- La Química (que ja era força important al segle XIX)
- La siderúrgia
- La indústria cimentera (per exemple la cimentera *Asland* a Montcada i Reixac)
- El calçat i el paper.

El 1900 Barcelona aportava a l'estat 147 milions de pessetes de les que només rebia en serveis el 6%.

Disposava d'enllumenat públic, durant les dues primeres dècades del segle XX es construeixen diferents línies de tramvies i a partit de la dècada dels vint s'inauguren diverses línies de metro (la construcció del metro conegut com **El Gran Metro** i la construcció dels preparatius per l'exposició universal de 1929). Tots aquests elements, a més de l'expansió de la ciutat, provocarà un **augment constant de la immigració** que serà molt important de 1920 fins a 1930 (És la primera gran onada migratòria a Barcelona del segle XX)

Províncies	1910	1920	1930	Densitat (1930)
BARCELONA	1.141.735	1.349.280	1.800.640	234
TARRAGONA	338.485	335.150	350.670	54
GIRONA	319.680	325.670	325.550	55
LLEIDA	284.970	314.670	314.435	26
TOTAL	2.084.870 (10.5%)	2.344.720 (11%)	2.791.295 (11.8%)	70

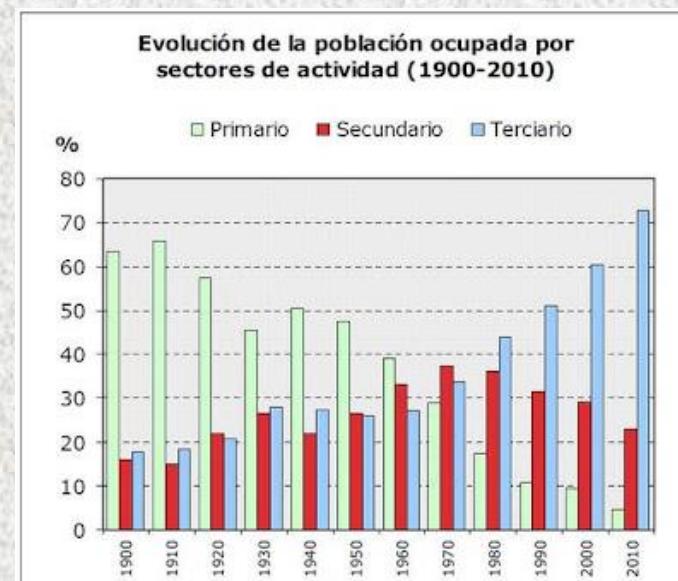
Entre parèntesi teniu el percentatge de població en relació al total espanyol.

POBLACIÓ ACTIVA CATALANA (1900-1930)			
ANYS	PRIMARI	SECUNDARI	TERCIARI
1900	52,9	27,5	19,85
1910	36,30	37,85	22,50
1920	33,25	41,50	24,45
1930	26,65 (A Espanya 45,5)	50,75 (A Espanya un 26,5)	22,10 (A Espanya un28)

Al 1930 el 20% de la població de Barcelona era immigrant

Aquests immigrants venen sobretot de:

- Aragó
- Múrcia
- Valencia
- Almeria

POBLACIÓ

La ciutat de Barcelona al 1900 té 537.355 hab. Un 37,3% del total català.

La ciutat de Barcelona al 1930 té 1.005.565 hab. Un 36% del total català.

Durant els primers anys del segle XX fins la finalització de la I^a Guerra Mundial, s'aniran incrementant els sous però la inflació provocarà una baixada de la

capacitat adquisitiua.

Sector	Salari (en pessetes/dia)
Miner	11
Picapedrer	8
Metal·lúrgia	7
Fuster	6

Només per sobreviure penseu que 4 personnes necessitaven 10 pessetes/dia

Entre 1918-1920 es produirà l'anomenada **grip espanyola**. Aquesta PANDEMIA (de les més mortíferes de la història tindrà aquest nom perquè Espanya serà el primer país que farà pública l'epidèmia.

Les fonts varien però aquesta grip matarà entre 50 i 100 milions de personnes a tot el món. En el cas Espanyol s'estimen unes 300,000 morts.

Esperança de vida	Espanya	Europa
1900	35 anys	41 anys
1930	41 anys	47 anys

El 1902 s'estableix la jornada de 10h màxim.

El 1904 Maura aprova el Descans Dominical.

Les condicions higièniques a la fàbrica i als barris obrers no havien millorat gaire, així el 1914 hi ha un brot de tifus que provocarà 2000 morts.

El 1900 el 17% dels nens morien abans de complir el primer any de vida.

3. LA CONFLICTIVITAT SOCIAL

La Primera Guerra Mundial deixa una Europa enfonsada econòmicament. Per a Espanya suposarà:

- Descens molt considerable de la producció.
 - Gran augment de l'atur
 - Augment del preu dels productes.
- } La situació s'agreua amb vagues i protestes.

A l'octubre de 1917 triomfa a Rússia la Revolució Bolxevic.

El triomf de la revolució dona esperances i s'intentarà importar a molts països (creixent allau revolucionari).

1918-1921 Trienni Bolxevic

És el nom que es dona a la conflictivitat social (tant a la ciutat com al món rural) a Espanya entre 1918-1921.

De 1911 a 1914 la CNT havia estat clausurada. A partir de 1915 experimentarà un gran augment d'afiliats.

El Juny de 1918 la secció de la CNT a Catalunya organitzarà un Congrés a Sants (Barcelona). S'aprova substituir el Sindicat d'Ofici pel Sindicat d'Indústria, això significava que tots els obrers treballadors en una mateixa fàbrica pertanyien al mateix sindicat, encara que fossin oficis diferents. D'aquesta manera es podria pressionar més a les empreses. A més, al Congrés de Sants sortirà escollit com a Secretari General **Salvador Seguí** (el noi del sucre) i com a director de *Solidaritat Obrera*, **Àngel Pestaña**.

La Vaga de la Canadenca (5 de febrer al 17 de març de 1919)

La **Barcelona Traction** coneguda com **La Canadenca** proporcionava la majoria de l'energia elèctrica a tota Catalunya.

S'intenta baixar els sous del personal de facturació.

Els treballadors es posen en contacte amb la secció de la CNT i l'empresa acomiada a 5 treballadors.

Els seus companys es declaren en vaga i es produueixen 140 acomiadaments que desencadenen una **Vaga a tota la fàbrica**.

La CNT convoca una vaga que es perllongarà durant un mes i mig.

La ciutat es va quedar paralitzada per la **manca de llum**. Els treballadors definitivament aconsegueixen:

- Readmissió dels acomiadats

La **victòria de la CNT** no va agradar a - Augment de salari
alguns sectors entre ells el Capità General
de Catalunya **Milans del Bosch** que es va
negar a complir l'acord i a alliberar a tots
els presoners. **La CNT torna a la vaga** el
24 de març, i Milans del Bosch decreta
l'Estat d'Excepció. L'exercit va ocupar la
ciutat. Es van produir milers de detinguts.

El final del conflicte de la Canadiuda va ser l'inici d'una etapa continuada d'enfrontaments entre patronal i sindicats.

Per fer front al poder de la CNT la patronal va crear el **Sindicat Lliure** format en gran part per militants carlins (dirigit pel *requetè* Ramón Sales).

Els membres dels *Sindicats Lliures* s'organitzaven en defensa dels obrers però contra l'anarquisme.

Vinculats a la patronal, i amb el suport de les autoritats i la policia, el Sindicat es fa amb armes amb l'objectiu d'acabar amb els líders cenetistes.

L'amenaça del **locaut** (1), i l'aparició del Sindicat Lliure com a força repressora, van fer que poc a poc els treballadors tornessin a ocupar els seus llocs de feina, malgrat tot la tensió era al carrer.

Com a resposta la CNT inicia una **onada d'ataemptats contra les forces de l'ordre**, les autoritats, els empresaris, patrons, encarregats, etc...

Un d'aquests grups serà ***Los solidarios*** (BCN) amb Bonabentura Durruti i Francisco Ascaso.

(1) *Locaut o Lockout* fa referència a la política de tancament d'una empresa per tal de pressionar als obrers i deixar-los en una situació vulnerable d'atur forçós.

EL PISTOLERISME (1916-1923)

La lluita contra el sindicalisme que portaran a terme els governadors civils, militars i polítics en unió amb el Sindicat Lliure, portarà a un **creixement de la violència** als carrers de Barcelona, aquests atacs reben el nom de *Pistolerisme*.

El governador de Barcelona recolza les accions de la patronal i protegeix als seus pistolers i represàlia als sectors sindicalistes creant la ***Llei de fugues***.

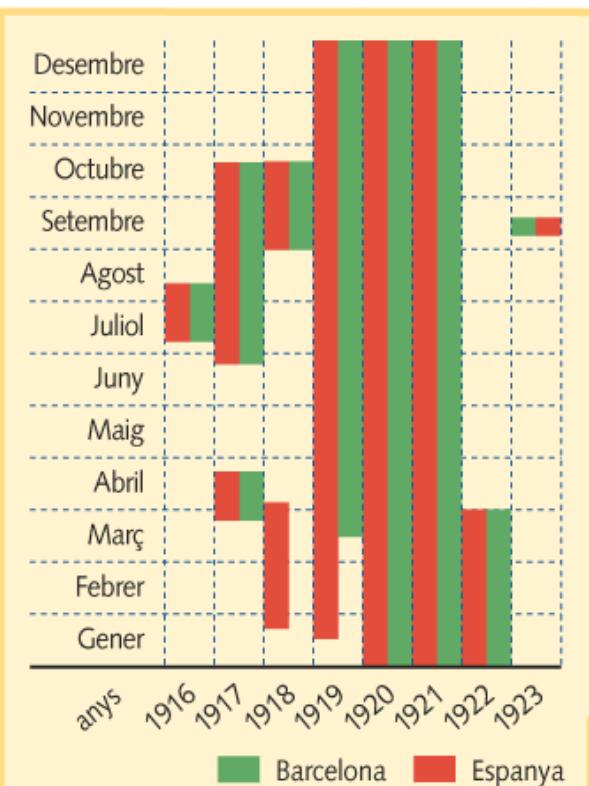
ASSASSINATS A BARCELONA* (1916-1923)

Anys	Patrons	Directors i encarregats	Agents de l'autoritat	Obrers
1916	-	1	-	1
1917	2	-	-	3
1918	4	3	-	6
1919	-	3	5	7
1920	8	4	1	26
1921-23	9	13	2	128

* produïts per motius polítics i socials

- 800 intents, d'aquests 475 contra obrers.
- 246 morts, d'aquests més de 200 seran obrers. També seran assassinats Francesc Layret i Salvador Seguí "Noi del Sucre" i el president del govern Eduardo Dato (1921).
- El 1921 es crea el **PCE** a partir de la celebració de la III^a Internacional o Komintern (1919).

MESURES D'EXCEPCIÓ* (1916-1923)

* suspensió de les garanties constitucionals

3. El desastre d'Annual

Les **tribus rifeneses** a la zona oriental del protectorat es mostraven molt hostils.

Les diferents operacions militars per controlar la zona no havien funcionat. El rei envia al seu amic personal el **General Silvestre** i el nomena *Comandant de Melilla* el gener de 1920.

Els problemes principals eren:

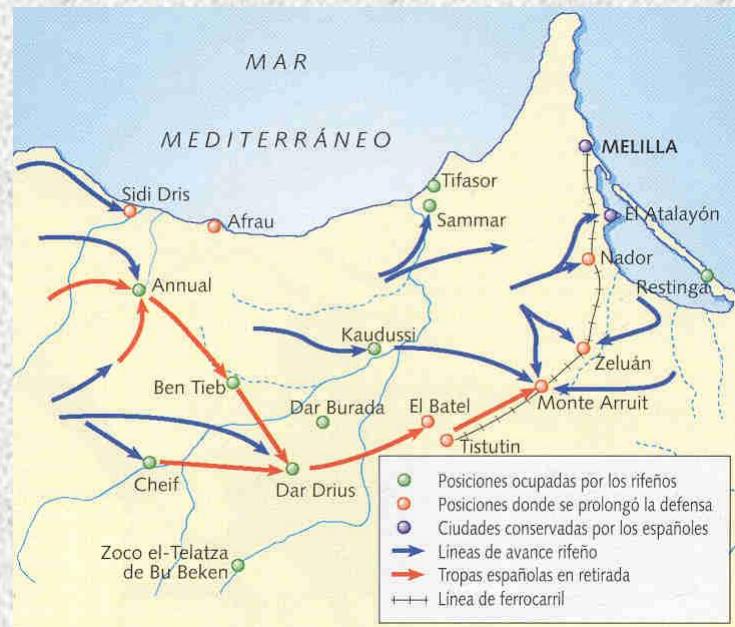
- Soldats poc preparats
- Manca de munició i armes
- Falta de motivació
- Alt nivell de corrupció (alts càrrecs que venien armes als rifens)

El general Silvestre havia promès al seu amic, el rei Alfons XIII, una victòria al Marroc i decideix iniciar una **ofensiva contra les cabilles**.

Les tropes espanyoles van avançar (entre maig de 1920 i juny de 1921) sense prácticament problemes fins la **Bahia d'Alhucemes** (Afrau i Sidi Dris) però **Annual** era un espai molt important. Les tropes avancen deixant destacaments cada 30 o 40 km per controlar els espais ocupats.

Els problemes van ser:

- Entre un destacament i un altre hi havia massa territori.
- Alguns destacaments tenien molta escassetat d'aigua, menjar, armes i municions.

General Silvestre

Abd-el-Krim

El 22 de juliol de 1921 el General Silvestre es troba a *Annual*. Les tropes no tenen pràcticament ni menjar ni aigua i disposaven de munició per un dia. El general Silvestre parla amb el **General Berenguer**, Alt Comissionat del Marroc, per demanar ajuda i **iniciar la retirada** davant de les notícies que tropes rifenes s'estaven apropiant a *Annual*. Berenguer li assegura que enviarà reforços però la situació és critica. Silvestre ordena abandonar *Annual* i dirigir-se cap a *Ben Tieb i Dar Drius* però seria massa tard i **els camins estaven ja ocupats pels rifens. El caos va dominar les tropes espanyoles** que anaven deixant un camí, al seu pas, ple de morts. Els militars espanyols que arriben a *Dar Drius* seran atacats de nou i marxaran cap a *Tistutin i Monte Arruit*, tots ells atacats pels rifens. El 9 d'agost El general Berenguer anunciava la **rendició**.

L'atac militar va esdevenir un enorme **desastre**.

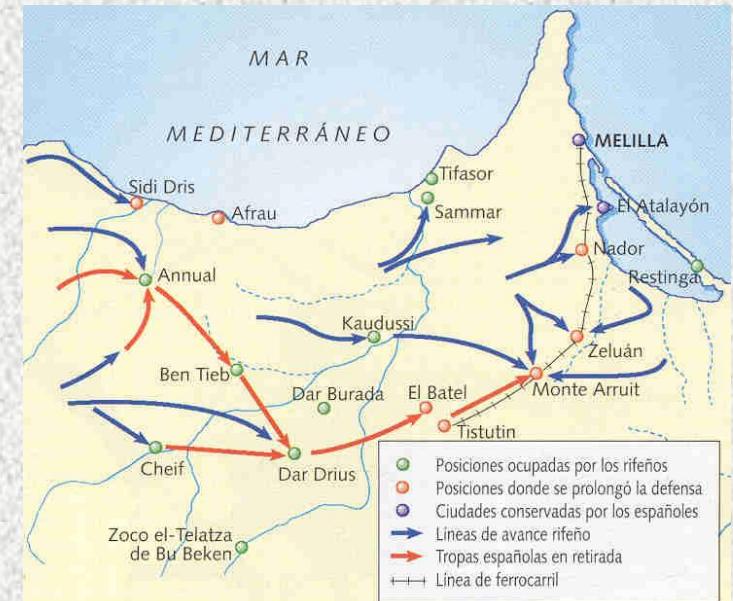
Van ser derrotats a *Annual*, van perdre la zona ocupada i es van produir **13000 morts** (entre aquests la del mateix general Silvestre. Algunes fonts apunten que les baixes estarien entre 7 i 8 mil).

El govern per tal de depurar responsabilitats i frenar la resposta popular, encarrega a **Juan Picasso** un informe per entendre què havia succeït.

Expedient Picasso

(Investigació de Juan Picasso)

Intent de demanar responsabilitats pels fets d'*Annual*.

Juan Picasso rep ordres que només s'analitzin els fets realitzats per càrrecs baixos i soldats. Picasso es nega i continua amb la investigació.

Des de l'agost de 1921 fins a l'abril de 1922 redacta un informe de més de 2000 pàgines on deixa de manifest la **implicació en el desastre d'alts càrrecs militars** i apuntant a i fins i tot al propi **Alfons XIII**.

*Yo acuso de negligencia al general Berenguer, de temerario al general Silvestre y de incompetencia al general Felipe Navarro por sus responsabilidades en las funciones, respectivamente, de Alto comisario de España en Marruecos, comandante general de Melilla y segundo jefe de Melilla, durante una serie de acciones militares en el Rif previas y durante el abandono de la posición de Annual y la posterior y penosa retirada y rendición del fuerte de **Monte Arruit**, entre finales de julio y principios de agosto de 1921, en el que murieron alrededor de 12.000 hombres.*

L'expedient del que no hem conservat més que 200 pàgines, deixava al rei en una posició molt compromesa, ja que s'apuntava a figures molt properes al monarca. L'informe s'havia de **debatre a les Corts** on s'havia d'emetre una resolució a l'octubre de 1923. La situació de crispació havia arribat al seu punt més àlgid. El general Berenguer serà destituït.

13 de setembre de 1923 Miguel Primo de Rivera (Capità General de Catalunya), inicia un pronunciament militar, sembla ser que el va avançar dues setmanes.

Governs fins la dictadura de Primo de Rivera.

1920 5 de maig - Eduardo Dato Iradier (*assassinat*)

1921

8 de març — Gabino Bugallal Araújo, Conde de Bugallal

13 de març — Manuel Allendesalazar Muñoz de Salazar

14 de agost — Antonio Maura Montaner

1922

8 de març — José Sánchez-Guerra Martínez

7 de desembre — Manuel García Prieto, Marqués de Alhucemas

El govern de concentració presenta un programa on proposa:

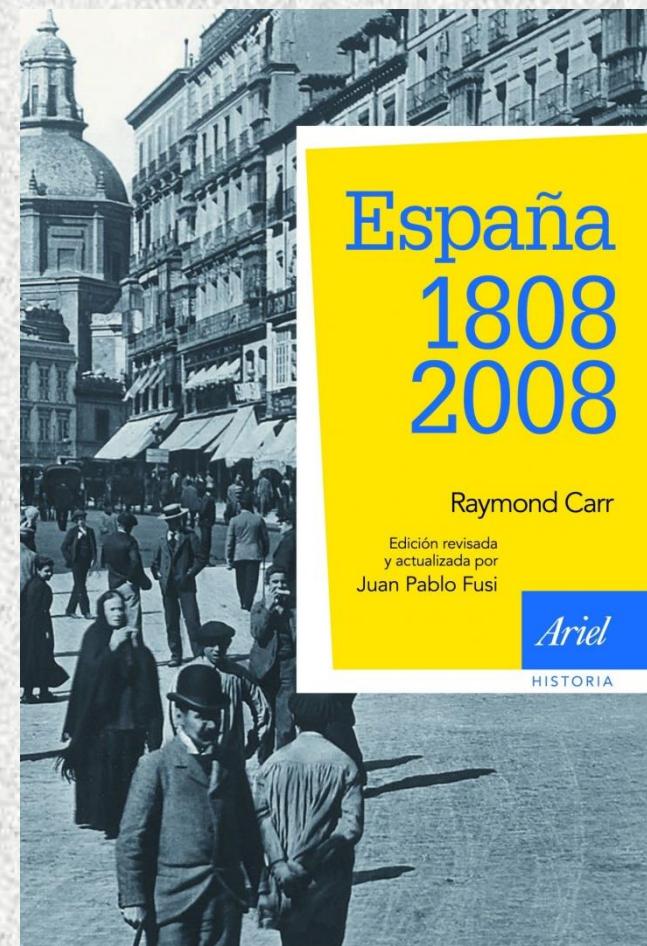
- Reformar la Constitució
- Reformar La Llei electoral (acabar amb el torn de partits)
- Limitar el poder del rei
- Exigències de responsabilitats pel desastre d'Annual.

L'objectiu fonamental apuntava més a l'intent d'evitar un procés democratitzador d'Espanya

Primo de Rivera triunfó porque asestó el golpe al sistema parlamentario en el momento en que se operaba la transición de la oligarquía a la democracia. La vieja máquina política estaba quebrada, pero la transición que se proponían los liberales avanzados no había prevalecido aún sobre la indiferencia del cuerpo electoral. No era la primera, ni la última vez, que un general aseguraba rematar un cuerpo enfermo cuando, de hecho, estaba estrangulando a un recién nacido.

R. CARR

Raymond Carr en aquest fragment afirma que l'excusa de Primo de Rivera per iniciar el cop d'estat és **aturar la situació a la que els polítics han portat al país**, per això l'historiador afirma que Primo va dir que **venia a acabar amb un cos malat** (Espanya) però no era del tot cert perquè el darrer president García Prieto, havia anunciat unes gran reformes estructurals pel país. Aquestes **reformes feien perdre directament poder a l'oligarquia espanyola** que fonamentada en el sistema establert per Cánovas havien obtingut un poder extraordinari. És en aquest sentit que aquesta oligarquia veu perillar part del seu poder, per això Carr diu que **el que fa realment Primo de Rivera és assassinar un nounat**, una Espanya nova que estava encara per desenvolupar-se.

QUINS ELEMENTS ESTAN PRESENTS A LA ESPAÑYA DE 1923?

Causes de l'aixecament militar.

- La incapacitat dels partits dinàstics d'establir un ordre social i un sistema on totes les forces polítiques i socials es sentissin representades.
- La continua problemàtica catalana que provocava la por al trencament d'Espanya.
- La crisi econòmica va generar un augment de les forces sindicals (vagues, pistolerisme, etc...)
- La derrota d'Annual, la vinculació del rei amb els africanistes i el desprestigi internacional d'Espanya. Amb el cop d'Estat s'evita que les Corts demanin responsabilitats pel desastre d'Annual.
- La creixent corrupció del país.
- La incapacitat de realitzar una reforma agrària i establir una reforma laboral per a tots els treballadors. La por a que es produís una revolució social com en el cas de Rússia.
- La pressió de les oligarquies.

LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA (1923-1930)

Índex:

- 1 - Causes del pronunciament i el cop militar
- 2 - Fases de la dictadura
- 3 - El sistema econòmic i social
- 4 - Oposició i caiguda de la dictadura

Al setembre de 1923 Primo de Rivera inicia l'aixecament cridant a la premsa per notificar el seu pronunciament i la seva intenció de ***formar un directori militar***, és a dir, abolir l'actual govern per fer-se amb el control directe de la situació.

Diferents piquets es fan amb el control dels telègrafs i telèfons a **Barcelona** per transmetre la notícia a les diferents regions d'Espanya i començar a controlar-la. Al dia següent Primo marxa cap a **Madrid**.

El govern demana al rei la condemna i la destitució de tots els generals sublevats. El rei no ho farà, ***el govern dimitirà per pressionar al rei***. Poc després nomenarà a primo de Rivera com a **President** del govern.

La resta d'òrgans públics es mostren confosos i quan volen reaccionar és massa tard. Per altra banda, gran part de l'exercit no fa res per enfrontar-se a un company i la societat també va reaccionar tard. Els que ràpidament van mostrant ***el seu suport van ser la patronal, els sectors més conservadors i l'església***. Els que van mostrar un primer rebuig van ser els sindicats com la CNT o els membres del Partit Comunista, encara que van ser molt aïllats.

Un cop nomenat com a president del govern Primo de Rivera iniciarà la seva política que podem dividir en dos fases:

1- El Dircotori Militar (1923-1925)

2- El directori civil (1925-1929)

Primo assegurava que el règim seria temporal, 90 dies per regenerar el país tot i que estarà més de 6 anys.

1. CAUSES DEL PRONUNCIAMENT I EL COP MILITAR

Primo de Rivera va comptar amb el suport dels militars, de la monarquia i les classes dirigents.

"Al país y al ejército españoles: Ha llegado para nosotros el momento más temido que esperado (porque hubiéramos querido vivir siempre en la legalidad y que ella rigiera sin interrupción la vida española) de recoger las ansias, de atender el clamoroso requerimiento de cuantos amando a la Patria no ven para ella otra solución que libertarla de los profesionales de la política, de los que por una u otra razón nos ofrecen el cuadro de desdichas e inmoralidades que empezaron en el año 98 y amenazan a España con un próximo fin trágico y deshonroso [...]. No tenemos que justificar nuestro acto, que el pueblo sano demanda e impone [...]. En virtud de la confianza y mandato que en mí han depositado, se constituirá en Madrid un Directorio Militar con carácter provisional encargado de mantener el orden público [...]. Para esto, y cuando el ejército haya cumplido las órdenes recibidas [...] buscaremos al problema de Marruecos solución pronta, digna y sensata [...]. La responsabilidad colectiva de los partidos políticos la sancionaremos con este apartamiento total a que los condenamos [...].

Miguel Primo de Rivera. Capitán General de la IV Región". 13-setembre-1923
L'objectiu proclamat pel militar era en principi acabar amb:

- El caciquisme i la corrupció política
- Els atacs nacionalistes a la unitat d'Espanya
- La crispació social

Directori Militar (1923-1925)

- Decreta ***l'estat de guerra*** que durarà dos anys (es perden així els drets i garanties constitucionals)
- Crea un Directori Militar a la manera de govern format per 8 generals to i que ell pren totes les decisions.
- Suspèn la constitució (no la aboleix!!!)
- Dissolt les cambres de les Corts
- Cessa a les autoritats civils i dissol els ajuntaments i les diputacions provincials que seran ocupades per càrrecs militars que amb el poder que els donava l'estat de guerra van aconseguir establir una pau social acabant ràpidament per exemple amb el pistolerisme.
- Prohibició dels partits polítics i dels sindicats. Així van aconseguir reduir el nombre de vagues, dins del context internacional favorable (els anomenats «Feliços anys 20»).
- Militarització de la societat
- Persecució d'alguns líders sindicals (sobretot de la CNT que represàlia i persegueix). Primo volia tenir a prop a sectors sindicalistes per això va intentar atreure'l's i ho aconseguirà en el cas de la UGT on figures com Francisco Largo Caballero o Julian Besteiro, van ser favorables, i altres com Indalecio Prieto o Fernando de los Ríos es mostraran contraris.
- Aprovació de la censura.
- La Dictadura tindrà des de l'inici un ***fort component unitarista***, així el 18 de setembre es prohibeix parlar una llengua que no sigui el castellà i prohibirà els símbols i banderes territorials.
- Supressió de la Mancomunitat (1925) així com dels trets nacionals no espanyols (llengua, símbols, etc.)

Primo de Rivera aviat pretén establir un sistema o un model que es perllongui en el temps per això necessita institucionalitzar el règim, és a dir, ***crear organismes que donin cabuda a aquesta nova situació***. El model que seguirà és molt clar:

1919-1920 Sorgeix el ***feixisme*** a Itàlia. Primo de Rivera s'entrevista amb ell. Intentarà copiar el model italià.

Un dels seus principals objectius és ***acabar amb el caciquisme***. Ho aconseguirà relativament ja que els cacics trobaran en el partit únic una via per mantenir els seus privilegis.

EL PARTIT ÚNIC: LA UNIÓN PATRIÓTICA

A l'abril de 1924 neix ***La Unión Patriótica*** sota el lema «*Patria, Religión y Monarquía*». La base del partit es troava en la ***Asociación Católica Nacional de Propagandistas*** (dreta catòlica). Amb tot, no van aconseguir eliminar als cacics com afirmava el dictador, més aviat aquests es van reincorporar com a part integrant del sistema mitjançant la seva participació i afiliació al partit.

CONTRA ELS NACIONALISMES

Primo ja havia explicat en el seu pronunciament que un dels motius de la sublevació era el ***trencament d'Espanya a mans dels regionalismes***. Amb tot, la Lliga Regionalista havia recolzat el cop creient que donarien més autonomia a Catalunya.

El 18 de setembre el dictador publica la ***prohibició de la llengua pròpia, símbols i banderes regionals***, limitació de publicacions en català, castellanització de topònims etc. Només **Alfons Sala** li donarà recolzament per aquest motiu el nomenarà president de la Mancomunitat que desapareixerà definitivament al 1925.

Construcció de 4 columnes que representes les 4 barres de la senyera realitzades per Puig i Cadafalch per l'exposició universal de 1929.

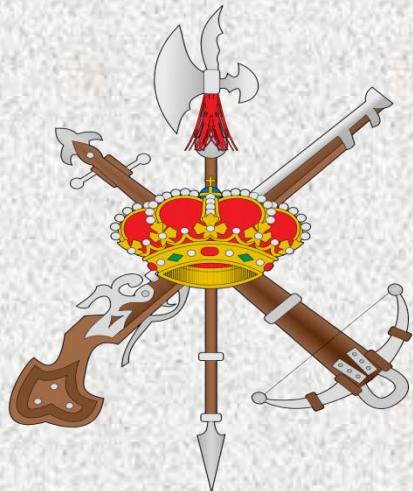

Primo de Rivera ordenarà enderrocar-les. Al 2011 la Generalitat va tornar-les a construir-les al seu lloc original.

Al gener de 1920 per Real Decret s'aprova la creació del **Tercio de Extranjeros** conegut com ***La Legió***. Un cos de professionals militars encarregats de fer front i acabar amb les derrotes del **Rif**. El primer comandant va ser **José Millan-Astray**. Es tracta d'un cos d'elit professional que anirà substituint a les tropes poc preparades i desmotivades al Marroc.

Francisco Franco formarà part de la Legió i serà al Marroc on passi, en només tres anys, de Tinent Coronel a Coronel, i poc després, amb 33 anys a General.

La Legió tindrà un paper fonamental a la ***Victoria del Marroc*** en el conegut com ***Desembarcament d'Alhucemas***.

Millan Astray,

El conflicte al Marroc

1924 - Primo de Rivera assumeix *l'Alt Comissionat del Marroc*. Qui portarà a terme les operacions militars al Marroc serà el **General José Sanjurjo**. Participarà també entre altres el coronel **Francisco Franco** sota la brigada de la Legió.

A l'abril de 1925 **Abd-el-Krim**, després d'obtenir victòries contra Espanya, atacarà el protectorat de Marroc controlat pels francesos.

El juny de 1925 Espanya i França uneixen forces i es reuneixen a la **Conferència de Madrid** on s'estableixen accions concretes per acabar amb els insurrectes liderats per Abd El Krim.

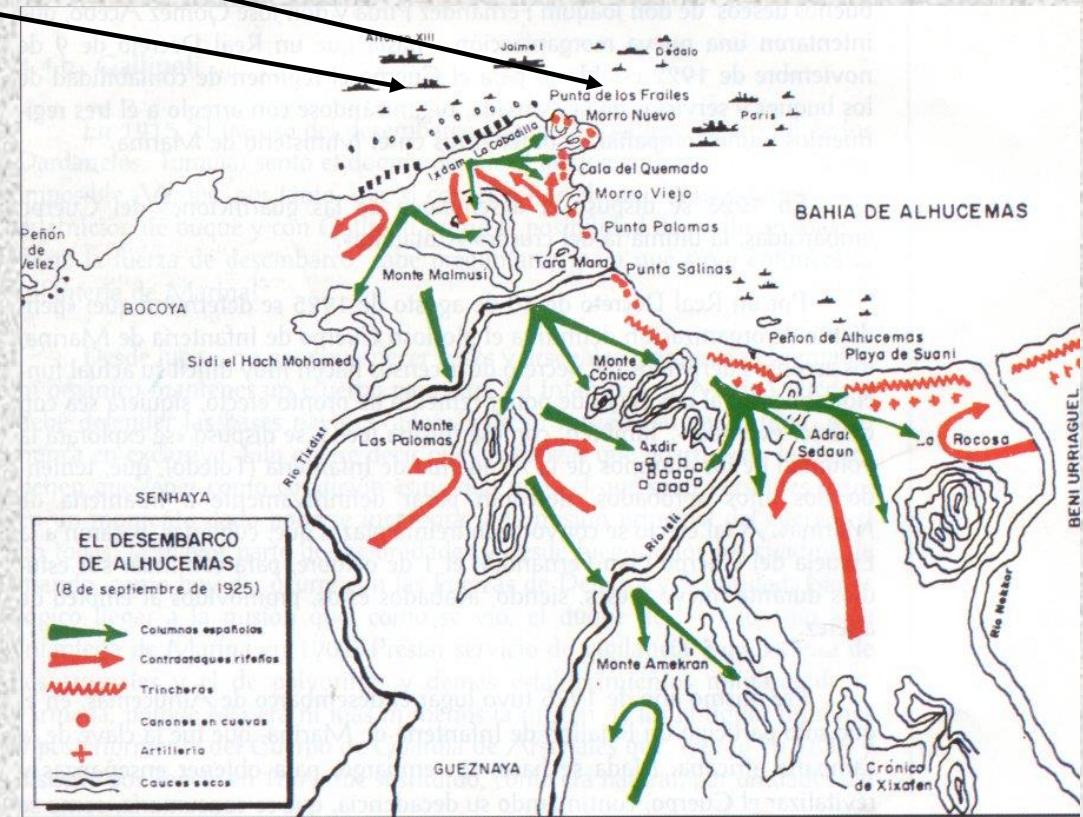
Es decideix iniciar una ofensiva, la idea era desembarcar amb forces militars a la **Badia d'Alhucemas** amb el suport aeri i naval francès.

Al desembarcament d'Alhucemas participaran **uns 13000 militars espanyols davant d'uns 11.000 rifens**.

Els rifens, coneixedors de les intencions, van minar la badia per això els espanyols va decidir desembarcar fora de la badia (~~Platja de Cebadilla i Cala de Quemado~~)

L'ofensiva hispanofrancesa s'inicia el 8 de setembre. Els avions bombardeixen la costa i això s'aprofita per facilitar el desembarcament. Per primera vegada a la història s'utilitzen **carros de combat** en un desembarcament (per primera vegada forces terrestres, aèries i marines actuen alhora sota un sol comandament és el **primer desembarcament amfibi** creant un precedent que s'utilitzarà posteriorment a la II^a Guerra Mundial; el desembarcament de Normandia)

A la primavera de 1926 la zona està controlada i es produeix **la derrota de Abd-el-Krim**. El 1927 El protectorat espanyol dona per finalitzades les operacions

Solamente ha cambiado una cosa después del Directorio, y es que se puede pasear con dinero en el bolsillo sin temor a un percance; que ya no hay huelgas, que nuestras fábricas marchan y que los patronos no ven cada mañana a los obreros revólver en mano presentándose ante ellos para asesinarlos o para imponerles su voluntad...El general Primo nos ha hecho saltar por encima de la Constitución, y esto es grave, ¡evidentemente!...¿Hubiera podido conjurar las huelgas y regenerar el espíritu político de España sin salirse de la Constitución? ¡La Constitución! Qué palabra más ligera ante la seguridad y la calma que vuelven a serle restituidas al pueblo...Si volviese a abrir el Parlamento, se vería cómo los viejos partidos, que llevaban el país a la ruina, volverían a reanudar sus disputas y a continuar en sus charloteos desde el punto preciso en que fueron interrumpidos por el general Primo...¿De qué se compone el parlamentarismo, tan poco rico en fórmulas como en caracteres? Un ideal intangible para los privilegiados que viven de él; eso es todo... Para complacer a seis mil personas, ¿íbamos a sacrificar a veinte millones?

Declaraciones de Alfonso XIII al periódico francés París-Midi 1925

EL DIRECTORI CIVIL (1925-GENER DE 1930)

Després de la victòria i prestigi al Marroc el dictador creia que gaudia de **popularitat** suficient per consolidar el seu règim per això el següent pas era establir un **directorí civil** on:

- Restableix el Consell de Ministres (meitat civils i meitat militars). Entre els civils destaca José Calvo Sotelo com a ministre d'Hisenda.
- Crea una **Assemblea Nacional Consultiva** de la que diran «no ha de ser un Parlamento, no legislará, no compartirá soberanías», sino un «órgano de información, controversia y asesoramiento de carácter general que colaborará con el Gobierno» y que debía «preparar y presentar, en un plazo de tres años y con carácter de anteproyecto, una legislación general y completa» Hi hauran 13 dones que formaran part d'aquesta Assemblea. Aquesta Assemblea Nacional Consultiva té com a principal funció crear una nova constitució.

Al setembre de 1926 per tal de donar **legitimitat democràtica a la dictadura** es va realitzar un **plebiscit** per consolidar la dictadura i demostrar que tenia el recolzament social. Van ser convocats a participar tots els ciutadans espanyols majors d'edat (homes i dones).

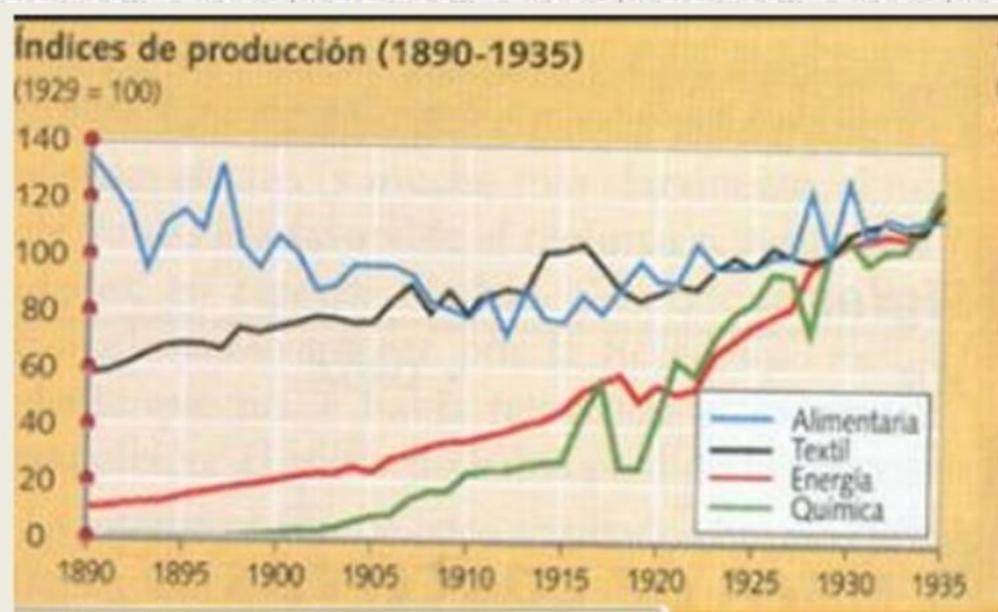
ECONOMIA DURANT LA DICTADURA

Les condicions econòmiques de la dictadura es poden incloure en el moviment internacional conegut com els **feliços anys vint**, això si amb una repercussió moderada a Espanya. Durant la dictadura, l'estat s'encarrega d'intervenir directament en economia a partir de fomentar la producció nacional:

- S'intenten evitar les importacions i augmentar les exportacions.
- S'inverteixen milions en modernitzar la indústria que augmentarà un 5% anualment. Això provocarà un augment de sectors complementaris a ells com ara la siderúrgia, el ciment, la construcció i la química.
- Espanya vivia un **procés d'urbanització** i modernització donat també en part, per l'arribada de capital estranger. Amb una economia nacional d'aquesta importància apareixen sectors nacionals que esdevenen **monopolis** com ara CAMPSA o CTNE (Telefònica).

En conclusió, podem dir que a nivell econòmic a partir de 1925 la dictadura realitza una política econòmica basada en:

- Monopoli (Telefònica, Campsa)
- Intervenció de l'estat en economia.
- Foment d'obra pública
- Els treballadors no van veure en cap moment millorada la seva economia.

A nivell social

- A nivell social la situació queda sota un cert ordre donat per l'augment del llocs de treball, les mesures aprovades de protecció del treball (domicilis més econòmics, garanties sanitàries, etc...)
- Els preus dels productes es van estabilitzar.
- La tensió social va anar decreixent i tot i que els salaris no van experimentar un gran augment si es percebia socialment que la situació anava a millor.
- Al 1926 es crea el **Código del Trabajo** que intentava regular els contractes de treball. Apareixerà també **l'Organització Corporativa Nacional (OCN)** basada en la doctrina social de l'església i el feixisme italià. que intentarà regular el món laboral espanyol a partir de:
 - Comitès Paritaris (formats per la patronal i els treballadors i que pretenia donar sortida als conflictes apareguts al les empreses)
 - Consells de Corporació (representava als diferents oficis, com una mena d'antics gremis)
 - Consell superior del Treball (òrgan consultiu del ministeri)
- La UGT participarà en la OCN tot i que provocarà una decisió entre els que si volien formar part Largo Caballero o Julian Besteiro i els que es negaven com Indalecio Prieto o Fernando de los Ríos.

Elements d'oposició a la Dictadura

La nit de Sant Joan de 1926 a Valencia es va produir un **aixecament militar** que va ser anomenat com la **Sanjuanada**, implicant a líders com els generals Aguilera, Weyler i Romanones entre d'altres. L'objectiu era un **pronunciament cívic-militar** on demanarien l'expulsió de Primo i la formació d'un nou govern. Els plans van ser descoberts i els protagonistes van ser detinguts i jutjats.

A causa de la derrota de la *Sanjuanda*, Macià (líder **d'Estat Català**) va aprofitar per iniciar un cop que portava molt de temps preparant. Prèviament havia pactat a França amb sectors radicals de la CNT, figures vinculades al PNB i fins i tot havia anat a la URSS a demanar recolzament econòmic. La idea era iniciar **una revolució des del nord de Catalunya** amb una vaga inicial i que es fos expandint entre la població. Aquests fets es coneixen com els **Fets de Prats de Molló**. Finalment la policia francesa coneixerà les intencions i seran arrestats, entre ells Francesc Macià. La sentència judicial comprenia una estança en presó d'un més i 100 francs de multa.

Macià serà a partir de llavors un gran heroi, una figura que tothom reconeixerà.

A aquests intents fallits, cal afegir altres elements contraris a la dictadura i que prendran força a partir de 1927:

- **Revoltes militars contraries al Dictador** com ara la ocorreguda amb el Cos d'Artilleria que protestaven pels ascensos dels militars africanistes. El 4 de setembre de 1926 els caps i oficials del cos de Artilleria es van tancar en les seus. Aquesta protesta va sorgir a causa dels decrets del Directori en el que suprimien la escala tancada i permetien promocions i ascensos discrecionals. Això va provocar el descontent del cos de Artillería i d'enginyers i sanitaris. Primo de Rivera va actuar dissolent el cos d'Artilleria, la suspensió de treball i del salari de milers de caps i oficials... Quan uns mesos més tard els militars sancionats van tornar als seus llocs de treball, el dictador va voler tornar a unificar l'exercit però els militars estaven descontents.

- **Revoltes a la Universitat:** Les insurreccions juvenils i estudiantils a les universitats, amb la FUE (Federació Universitària Escolar) creada poc temps abans. Les universitats es convertirien en una força de lluita per la llibertat molt importants. La universitat espanyola va passar de acollir 20.000 alumnes el 1922, a 60.000 matriculats el 1929. les primeres protestes en aquest sector van sorgir en 1925. Al 1928 van haver-hi més vagues per protestar per la destitució del catedràtic **Luis Jiménez de Asúa**. El malestar comú va augmentar amb la aprovació de la llei que concebia privilegis als centres confessionals. Això va incrementar les vagues i Primo de Rivera en març va ordenar la ocupació militar dels centres, la pèrdua de la matricula dels participants en les vagues i la censura de varies universitats.

- **Oposició i unió del republicanisme** al voltant d'Aliança Republicana. Aquesta era una agrupació de forces formada pels radicals de Lerroux, els republicans catalans liderades per Marcelino Domingo i els sectors mes reformistes com Acció republicana, el grup impulsat per intel·lectuals com Azaña, Pérez de Ayala...
- **La crisi econòmica** que es començava a donar
- **L'augment de vagues proletàries**
- L'organització i l'**actuació de la CNT** (el 1927 hi ha una escissió dins de la CNT i alguns membres marxaran i crearan la FAI, Federació Anarquista Ibèrica, era la secció més violenta).
- **Oposició del PSOE i la UGT** que abandonarà els comitès paritaris.
- **Pèrdua de la confiança del monarca**

Al 1929 s'inaugura l'Exposició Universal de Barcelona situada a Montjuïc

- La construcció de l'aeroport del Prat el 1920.
- La millor comunicació entre les zones de la ciutat.
- L'ampliació del Metro
- Electrificació del tramvia, etc.

Provocaran una gran onada d'immigració (Zones interiors de Catalunya, Murcia, Andalusia, Aragó) que vindrà a treballar a Barcelona. En total suposaren una mitjana de **32,000 immigrants anuals de 1920 a 1930.**

Provocarà l'aparició de **nous barris de treballadors** situats sobretot a la perifèria de la ciutat i la incorporació de la vil·la de **Sarrià** com a barri de Barcelona el 1921.

El 1930 Barcelona supera ja el **milió d'habitants.**

EXPOSICIÓN INTERNACIONAL DE BARCELONA 1929

España (1923-1925).

España (1926-1930).

LA CAIGUDA DE LA DICTADURA

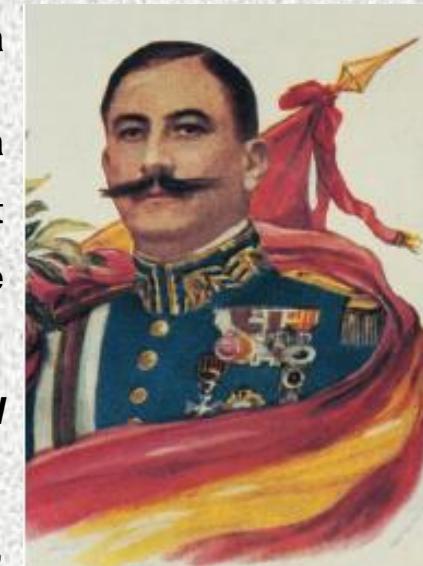
El poder de Primo de Rivera i el desprestigi de la corona van fer creure al rei que el dictador podria ser una amenaça per a la monarquia. Els primers efectes de la Crisi de 1929 i la intel·lectualitat, contrària al dictador, van provocar que el **rei Alfons XIII li retirés la confiança**.

30-I-1930 Primo de Rivera dimiteix.

És substituït pel **General Dámaso Berenguer** que dona inici als períodes de la **DICTABLANDA (Dictatova)**

Ha de dirigir el règim cap a un sistema democràtic i constitucional. L'objectiu era dur a terme una **transició entre la Dictadura i un règim constitucional** basat en un cert retorn a la Constitució de 1876, però, **el rei havia desacreditat la seva imatge** i la de l'estat constitucional. Per aquest motiu **es van legalitzar els partits polítics i sindicats**. Es vol donar l'aparença de continuïtat constitucional i **alliberar al rei de qualsevol vinculació amb la dictadura**.

Per a molts militars com el general Mola el rei havia abandonat i traït a Primo de Rivera, així que **la monarquia perdrà el favor de sectors militars importants**. Aquest és l'element que més preocupa a Berenguer.

Berenguer farà possible la **creació de forces polítiques** per tal de dirigir l'estat cap a la democràcia, però la notícia de que cap dels partits que recolzen el sistema es presentarà a eleccions (Romanones, García Prieto, Cambó) farà que dimiteixi definitivament el 14 de febrer de 1931.

El Pacte de San Sebastià

El rei havia desacreditat la seva imatge i la de l'estat constitucional.

PSOE + Republicans + Catalanisme d'esquerra = signen el **Pacte de San Sebastià** (VIII-1930).

Objectius:

- Estat Republicà
- Estat autonòmic (defensa dels regionalismes)
- Establir i consolidar la llibertat política i religiosa.

Es crea el **Comitè Revolucionari Nacional** encapçalat per **Niceto Alcalá-Zamora** amb l'objectiu d'iniciar juntament amb militars afins un **pronunciament que acabés amb la dictadura i la monarquia**. El dia escollit serà el 15 de desembre de 1930. Alhora s'escull un govern provisional republicà liderat també per Zamora (una de les figures més fortes serà Lerroux). Els fets es precipiten i dos dies abans **Fermín Galán lidera una sublevació a Jaca**. Serà enderrocat dos dies després i sentenciat a pena de mort juntament amb García Hernández. Alguns membres polítics del Pacte de San Sebastià restaran empresonats durant un mes.

«En el domicilio social de la Unión Republicana, bajo la presidencia de don Fernando Sasiaín, se reunieron esta tarde don Alejandro Lerroux y don Manuel Azaña, por la Alianza Republicana; don Marcelino Domingo, don Álvaro Albornoz y don Ángel Galarza, por el Partido Republicano Radical-Socialista, y don Niceto Alcalá Zamora y don Miguel Maura por la Derecha Liberal Republicana; don Manuel Carrasco Formiguera, por Acció Catalana; don Matías Mallol Bosch, por la Acción Republicana de Catalunya; don Jaime Aiguadé, por “Estat Catalá”, y don Santiago Casares Quiroga, por la Federación Republicana Gallega...»

A esta reunión asistieron también, invitados con carácter personal, don Felipe Sánchez Román, don Eduardo Ortega y Gasset y don Indalecio Prieto, no habiendo podido concurrir don Gregorio Marañón por hallarse ausente en Francia, y de quien se leyó una entusiasta carta de adhesión [...].

Ampliando la nota anterior, podemos decir que la cuestión batallona de la reunión fue el criterio mantenido por la representación catalana, expuesto claramente por el señor Carrasco Formiguera en el sentido de que para tomar parte en el hecho revolucionario necesitan ellos el reconocimiento de la personalidad catalana, pues no pueden prescindir de ser catalanes, aunque sean republicanos.

Unánimemente se mantuvo entre los reunidos el criterio de que Cataluña redacte libremente el Estatuto Catalán, sometiéndolo en su día al refrendo de las Cortes Constituyentes.

En este espíritu federalista de la asamblea se dijo también que el mismo criterio habría de seguirse por lo que respecta a otras regiones con personalidad definida, como son las Vascongadas, Galicia, etc., dentro de la unión perfecta de todas ellas.

Se convino ampliar las gestiones de todos los elementos antidiinásticos, como el Partido Socialista, la Unión General de Trabajadores, la Confederación General del Trabajo, etcétera [...]”

La Vanguardia, Barcelona, 19 de agosto de 1930.

El 15 de novembre de 1930 es publica al diari «*El Sol*» una article de Ortega i Gasset titulat «*El error Berenguer*» aquests serà un dels detonants de la destitució del general.

No, no es una errata. Es probable que en los libros futuros de historia de España se encuentre un capítulo con el mismo título que este artículo. El buen lector, que es el cauteloso y alerta, habrá advertido que en esa expresión el señor Berenguer no es el sujeto del error, sino el objeto. No se dice que el error sea de Berenguer, sino más bien lo contrario -que Berenguer es del error, que Berenguer es un error. La política de este Gobierno consiste en cumplir la resolución adoptada por la Corona de volver a la normalidad por los medios normales.

Supongamos un instante que el advenimiento de la dictadura fue inevitable. Pero esto, ni que decir tiene, no vela lo más mínimo el hecho de que sus actos después de advenir fueron una creciente y monumental injuria, un crimen de lesa patria, de lesa historia, de lesa dignidad pública y privada. Por tanto, si el Régimen la aceptó obligado, razón de más para que al terminar se hubiese dicho: Hemos padecido una incalculable desdicha. La normalidad que constituía la unión civil de los españoles se ha roto. La continuidad de la historia legal se ha quebrado. No existe el Estado español. ¡Españoles: reconstruid vuestro Estado!

Pero no ha hecho esto, que era lo congruente con la desastrosa situación, sino todo lo contrario.

Quiere una vez más salir del paso, como si los veinte millones de españoles estuviésemos ahí para que él saliese del paso. Busca a alguien que se encargue de la ficción, que realice la política del «aquí no ha pasado nada...Este es el error Berenguer de que la historia hablará.

Y como es irremediablemente un error, somos nosotros, y no el Régimen mismo; nosotros gente de la calle, de tres al cuarto y nada revolucionarios, quienes tenemos que decir a nuestro conciudadanos: ¡Españoles, vuestro Estado no existe! ¡Reconstruidlo!

Delenda est monarchia (Traducció: La monarquía ha de ser destruida)

18 de febrer de 1931. El govern de l'almirall Juan Bautista Aznar

“La opción final tiene mucho de componenda y muy poco de coherente. El Gobierno del almirante Aznar incluye al conde de Romanones y al marqués de Alhucemas (García Prieto), pero también a Berenguer, Juan de la Cierva... En suma, todo lo disponible, sin reparar en diferencias. Un gobierno heterogéneo y desubicado, propio de un régimen que agoniza. Romanones, presidente de facto, explica gráficamente el funcionamiento del Ejecutivo: “Cada Ministerio se convirtió en un cantón independiente”. Las elecciones están a la vuelta de la esquina y, finalmente, los liberales imponen su criterio.”

Aquesta frase fa referència a la disputa que existia entre fer primer unes eleccions municipals o unes legislatives.

Una de les primeres mesures serà convocar pel 12 d'Abril de 1931 Eleccions Municipals que s'acaben convertit, per la majoria de la població en un Plebiscit sobre la monarquia..

AQUESTES ELECCIONS MARCARAN L'INICI DE LA II REPÚBLICA ESPANYOLA

